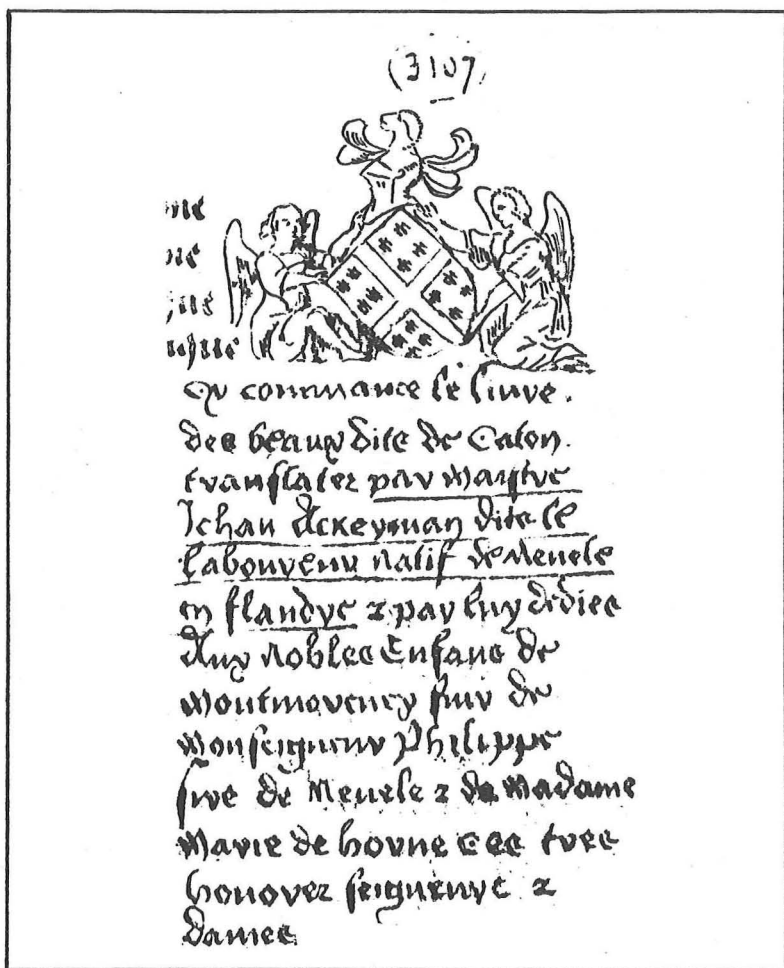

Driemaandelijks berichtenblad van de heemkundige kring **HET LAND VAN NEVELE**

Vereniging zonder winstoogmerk

Bij de kaft :

**EEN MERKWAARDIG NEVELS HANDSCHRIFT UIT DE
1ste HELFT VAN DE XVIe EEUW.**

Op folio 1 recto : de wapens van het geslacht Montmorency met engelen als schildhouders.

De tekst luidt : *Cy commance le livre des beaux dits de Caton translatez par maistre Jehan Ackerman, dits Le Laboureur, natif de Nevele en Flandre, et par luy dédiés aux nobles enfans de Montmorency, fiux de monseigneur Philippe, sire de Nevele, et de madame Marie de Horne, ces très honorez seigneurs et dames.*

(Hier begint het boek met de mooie spreuken van Cato, overhandigd door Jehan Ackerman, Le Laboureur genoemd, geboortig van Nevele in Vlaanderen, en door hem opgedragen aan de adellijke kinderen van Montmorency, zonen van monseigneur Philippe, heer van Nevele, en van mevrouw van Horn, zijn zeer vereerde heer en vrouwe.)

Over de twee betekenissen van *translatez* wordt verder uitgeweid.

(Ons bestuurslid Guido Schaeck maakte geschrift en tekeningen persklaar).

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring
HET LAND VAN NEVELE**

Vereniging zonder winstooierk

MAART 1982 — JAARGANG XIII — AFLEVERING 1

Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 Nevele - Merendree

Het berichtenblad „HET LAND VAN NEVELE” is een driemaandelijks uitgave van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” v.z.w.

Redactieraad : J. LUYSSAERT - voorzitter
L. CLAEYS - LAVENT

Redactieadres : J. LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 NEVELE Merendree

Voor verdere informatie i.v.m. de opgenomen artikels en bijdragen voor het berichtenblad, gelieve contact op te nemen met de redactievoorzitter. Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

De heemkundige kring „Het Land van Nevele” is een vereniging zonder winst oogmerk die ernaar streeft, enerzijds de heemkundige studie van de streek te bevorderen, te beoefenen en de verworven kennis te verspreiden ; anderzijds actief bij te dragen tot beheer, bescherming en vrijwaring van het cultureel en natuurlijk patrimonium van de streek.

Daartoe organiseert zij ook geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen.
Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er aan deelnemen.

Haar werkgebied wordt gevormd door vijf afdelingen die respectievelijk volgende deelgemeenten omvatten :

- 1e afdeling : Nevele, Vosselare
- 2e afdeling : Hansbeke, Poesele
- 3e afdeling : Landegem, Merendree
- 4e afdeling : Lotenhulle, Poeke
- 5e afdeling : Bachte-Maria-Leerne, Meigem, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Zeveren.

De zetel van de vereniging is gevestigd in de gemeente Nevele.

Briefwisseling i.v.m. de werking van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” v.z.w. dient te worden gericht aan het secretariaat van de vereniging, Biebuyckstraat 2, 9850 NEVELE.

-
- **Abonnement en lidmaatschap** : 300,- fr. per jaar
500,- fr. per jaar als erelid
te storten op rekening 000-0627981-03 van „Het Land van Nevele” v.z.w. Beentjesstraat 24, 9850 Nevele-Poesele.
 - **Losse nummers** : voor zover voorradig.
 - **Opzegging abonnement** : vóór 1 december.
 - **Overname van teksten** toegestaan mits bronvermelding.

Lay-out : P. D'Hoker.

Gedrukt in de beschutte werkplaats „Nevelland” te Nevele.

EEN MERKWAARDIG NEVELS HANDSCHRIFT
UIT DE EERSTE HELFT VAN DE XVIe EEUW

GERAADPLEEGDE WERKEN

Nota - De heer Jan Janssens, romanist, uit Nevele, was zo bereidwillig ons enkele bibliografische gegevens te verschaffen, waarvoor onze oprechte dank.

BEETS A.,
De „Disticha Catonis” in het middelnederlands, Groningen 1885.

BOAS M.,
Disticha Catonis, Amsterdam 1925.

BOAS M.,
J. Nève, Catonis Disticha in *Museum* 36e jrg. nov. 1928.

BOAS M.,
Joseph Nève, Catonis Disticha in *Philologische Wochenschrift*, nr. 24, 1928.

CATO,
Disticha moralia in graeca, gallica et flandrica interpretatione,
Gandavi J. Lambert 1541.

GENARD P.,
Inventaire des manuscrits de Philippe de Hornes in *Le Bibliophile belge*, 1875.

GROBER G.,
Grundriss der Romanischen Philologie, Strassburg 1902.

GYSSSELING M.,
Corpus van middelnederlandse teksten (tot en met het jaar 1300).
Reeks I : Ambtelijke bescheiden, 's-Gravenhage 1977.

- HASENOHR-ESNOS G.,
Le Fèvre Jean, Le Respit de la Mort, Paris 1969.
- JONCKBLOET W.J.A.,
Die dietsce Catoen, Leiden 1845.
- LE ROUX DE LINCY,
Le livre des proverbes français, Paris 1859.
- LITTRE E.,
Dictionnaire de la langue française, Paris 1874.
- MANITIUS M.,
Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters,
München 1911 - 1931.
- MARTIN H.,
Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque de l'Arsenal, Paris 1887.
- MARTIN H.,
Histoire de la Bibliothèque de l'Arsenal, Paris 1900.
- NEVE J.,
Catonis Disticha, Liège 1926.
- NICERON,
Mémoires pour servir à l'histoire des hommes illustres dans la république des lettres, Paris 1731.
- OLIVIER E., HERMAL G., DE ROTON R.,
Manuel de l'amateur de reliures armoriées françaises, Paris 1931.
- PREVENIER W.,
Paleografie, Gent 1977 (kursus).
- RIETSTAP,
Armorial général, Gouda 1887.
- ROBERT A.C.M.,
Fables inédites des XIIe, XIIIe et XIVE siècles, Paris 1825.

ROLLAND V.,

Planches de l'armorial général de Rietstap, Paris 1912.

RUHE E.,

*Untersuchungen zu den altfranzösischen Übersetzungen der Disticha
Catonis*, München 1968.

TOBLER-LOMMATZSCH,

Altfranzösischer Wörterbuch, Berlin, Wiesbaden 1925...

VAN DE CASTEELE J.,

*Grauwe zusters of penitenten-rekolektinen te Nevele in Het Land
van Nevele*, dec. 1978, afl. 4.

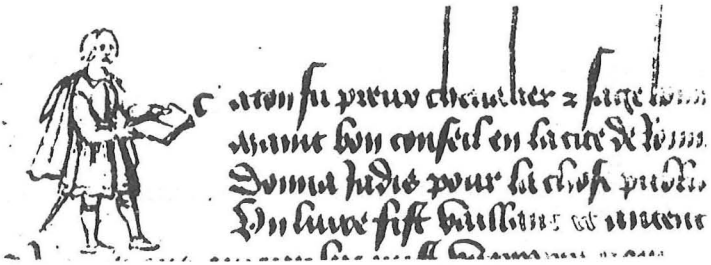
VANDER MEERSCH D.-J.,

De Boec van Catone, Gent 1846.

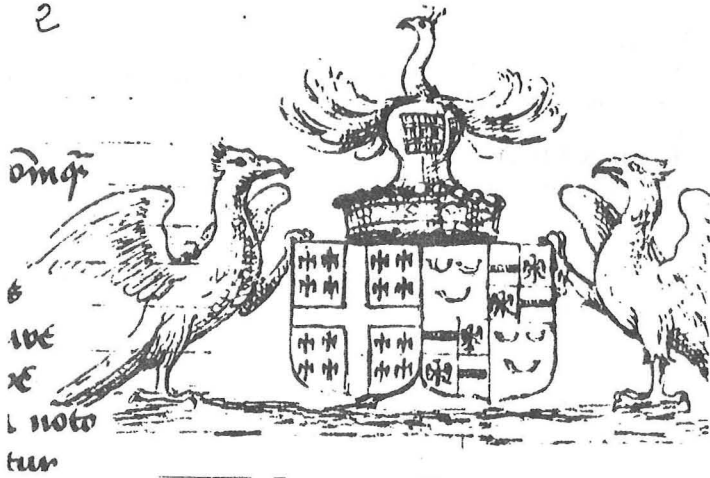
ULRICH J.,

Der Cato Jean Lefèvre's in Romanische Forschungen, XV, 1904.

1

2

3

1. Folio 1 recto : Jehan Ackerman overhandigt zijn handschrift.
2. Folio 10 verso : wapens van Montmorency en Horn met arenden als schildhouders.
3. Folio 1 recto : wapens van Jehan Ackerman, dit Le Laboureur, en van de familie Le Laboureur uit Frankrijk.
- 6.

1. Beschrijving van het handschrift.

De belangrijkste bibliotheek van Parijs, op de *Bibliothèque Nationale* na, is de *Bibliothèque de l' Arsenal* in de *rue de Sully*, 4e arrondissement. De benaming Arsenal werd gegeven aan de kanonnengieten die er in het oud regime was gevestigd. In een bijhorende herenwoning verbleef de oppermeester van de artillerie. Markies de Paulmy (1722 - 1787) heeft die herenwoning betrokken en legde er een rijke verzameling van handschriften en boeken aan. Toen hij door zijn boekenzucht geruïneerd was, verkocht hij het geheel aan de graaf van Artois, broer van koning Lodewijk XVI. Met de Franse Revolutie van 1789 werd die verzameling openbaar bezit en is nu voor Frankrijk een van de kostbare schatten van zijn cultureel patrimonium (1).

In die bekende bibliotheek berust onder nr. 3107 een handschrift door een Nevelaar geschreven of door hem in opdracht uitgevoerd.

Het handschrift bevat 16 perkamenten bladen, 270 x 207 mm, recto en verso zijn beschreven en het geheel is in kalfsleder ingebonden. Het schrifttype van de 706 regels : bourgondische bastarda, schrift vooral toegepast in de schrijfcentra van en rond het bourgondische hof en o.a. gekenmerkt door een lange *s* en *f* en eind-*s* in de vorm van boog met ingebouwde *z*-vorm (3).

Op het 1e folio recto rechterzijde komt een 13-regelig tekstje voor in een meer kursief geschrift (zie kaftfoto); het is er later bijgeschreven en kan ook van een andere hand zijn.

De beginregel luidt *Caton fu preux chevalier et sage homme* en de slotregel *en ce ditié en ay fait de deux quatre* met *Chaton* (sic) *finit*.

Het handschrift is ook met enkele tekeningen versiers :

op folio 1^r : een mannetje dat een boek aanbiedt, de wapens van Montmorency met engelen als schildhouders, het wapen van Le Laboureur dat verder besproken wordt;

op folio 2^v : de wapens van Montmorency met honden als schildhouders;

op folio 10^v : de wapens van Montmorency en Horn nevens elkaar en arenden als schildhouders.

(1) MARTIN H., *Histoire...*

(2) MARTIN H., *Catalogue*, p. 224-225

(3) PREVENIER W., p. 95-96.

2. Inhoud

De tekst van het handschrift is de franse vertaling van de *Disticha Catonis* (distichon is een tweeregelig vers met een volledige betekenis). Het is een verzameling van latijnse zedespreuken, die in de 3e eeuw na Kristus tot stand gekomen is. De anonieme schrijver ervan heeft het voorgesteld alsof het levenswijsheid was die de gestrengere Cato (232-147) uit de romeinse oudheid aan zijn zoon meegaf.

In de scholen van de middeleeuwen waren de *Disticha Catonis* nu het schoolboek bij uitstek. Het is dan ook niet te verwonderen dat het werk in een groot aantal handschriften is bewaard gebleven.

Vanaf de twaalfde eeuw kwamen de europese volkstalen tot volwassenheid. Het zo populaire boek als de *Disticha Catonis* zal dan weldra in verschillende talen omgezet worden.

De franse vertaling die hier besproken wordt is van JEHAN LE FEVRE en heeft het grootste sukses gekend : er zijn nu nog meer dan 30 handschriften van die vertaling voorhanden (4). Jehan le Fèvre werd te Ressons-le-Matz (Oise-dep.) geboren omstreeks 1320. De datum van zijn overlijden staat ook niet vast, maar moet na 1387 gesitueerd worden. Naast vertalingen heeft hij ook oorspronkelijk literair werk geschreven (5). Zijn taal behoort tot het middelfrans, een fase in de evolutie van het frans, die grosso modo ligt tussen de 13e en de 15e eeuw. Een hoofdkenmerk van het middelfrans is het wegvallen van de verbuiging van naamwoorden en adjektieven.

De tekst begint met een inleiding van de vertaler; hij wijst op de verdiensten van Cato en belicht zijn manier van vertalen. Het is gesteld in verzen van 10 lettergrepen met opeenvolgend rijm. Dan volgt van de zogezegde Cato de proloog in het latijn en is in proza gesteld. Le Fèvre vertaalt die opnieuw in tien lettergrepige verzen. Nu komt het eigenlijke werk : na ieder latijns distichon komt de franse vertaling met vier verzen van tien lettergrepen. Aan het slot komen nog twee verzen van de vertaler voor waarin hij nog eens zegt dat hij van twee verzen er vier gemaakt heeft.

Ter illustratie geven we hier een paar voorbeelden met de latijnse en de franse tekst van het handschrift en met een vertaling in modern nederlands; als curiosum volgt dan de middelnederlandse vertaling.

(4) RUHE E., p. 9 en vge.

(5) HASENOHR-ESNOS G., p. VIII-XVIII.

11) Deus est immus nobis ut cœcū dicit
 Sic tibi p̄cipue a pura mente collendus
 Soit t̄am que dieu est et doit crone
 Que les dieux nous en donnent memoire
 Ton ouvrage doit s̄cher et ta cure
 A lui am̄er de ta p̄nace pure
 Plus vigilla semper ne sompno deditus esto
 Nam diuturna quies viciis alimenta ministrat
 Veillier et bon dormir fait les gens nices
 En long repos se nourrissent les vices
 Luxure y maint gloutonnie et yvresse
 Et accide pren appelle peresse
 Virtutem p̄mā et compeste h̄m̄ia
 Dormimus illi deo est qui sit f̄cione tacere.

Specimen van het schrifttype bourgondische bastarda : folio 2 verso.

Folio 2 verso, regel 20-25 :

Plus vigila semper, ne sompno deditus esto,
 Nam diuturna quies viciis alimenta ministrat.

(Wees altijd waakzaam, geef je niet aan slaapzucht over,
 (Want overdadige rust levert voedsel voor de ondeugd.)
 Veillier et (est) bon, dormir fait les gens nices;
 En long repos se nourrissent les vices.
 Luxure y maint gloutonnie et yvresse
 Et accide pren(qu'en) appelle peresse.

(Waken is goed, slapen maakt de mensen dwaas;
 (In lange rust worden de ondeugden gevoed;
 (Er is daar wellust, gulzigheid en dronkenschap
 (En zorgeloosheid die men luiheid noemt.)

Du salt des maerghins vrouch up staen
 Ende om dine bederve gaen;
 Men seghet, die te langhe slaept,
 Dat hem die slaep onduchtich maect (6).

(6) BEETS A., p. 27

Folio 15 recto, regel 15-20 :
Demissos animo et tacitos vitare memento,
Quo flumen est placidum, forsan latet altius unda.

(Denk erom de bedrukten van gemoed en de zwijgers te vermijden;
(Door dat de stroom rustig is verbergt hij misschien een diep water)

Quant hommes vois de couraiges pesans,
Eschive les s'il mus et taisans;
En rivière plaisant, coie et herbeuse
Est l'eau plus parfonde et perilleuse.

(Als je zwaarmoedige lui ziet
(Vermijd ze als ze weinig spraakzaam en zwijgachtig zijn;
(Van een mooie, rustige en met planten begroeide rivier
(Is het water zeer diep en gevaarlijk.)

Die ghene die zwighen ende lettel spreken
Si conen vele quader treken;
Men seit : die vloet, die stille staet,
Soe es dieper dan die harde gaet (6).

Zoals men in die citaten ziet, is de middelfranse vertaling, zowel als de middelnederlandse, eerder een bewerking van de originele latijnse tekst.

3. De nevelaar Jehan Ackerman.

Een kritische uitgave van een handschrift is voer voor filologen, die de filiatie van de verschillende handschriften opmaken en de taal, qua vorm en inhoud, onderzoeken.

We zullen ons beperken tot de bespreking van het streekgebonden tekstje dat op het eerste folio recto in de marge geschreven is.

Cy commence le livre des beaux dits de Caton, translatez par Maistre Jehan Ackerman, dits le Laboureur, natif de Nevele en Flandre et par luy dedies aux nobles enfans de Montmorency, fiux de Monseigneur Philippe, sire de Nevele et de Madame Marie de Horne, ces tres honorez seigneurs et dames.

De naam Ackerman heeft reeds vroeger enkele moeilijkheden opgeleverd. Dat was te wijten : ten eerste aan onvoldoende paleografische vaardigheid van de lezer - dus onervarenheid in het ontcijferen van het oude

(6) BEETS A., p. 49

schrift-, en ten tweede, aan het niet inzien dat *laboureur* de vertaling was van *ackerman*. We stellen kronologisch op een rijtje de diverse lezingen van Ackerman met de naam van de „geleerde” die de tekst bespreekt :

1825	Jehan Dickeyman	gelezen door	Robert A.C.M.
1859	Jehan Ackeyman	”	” Le Roux de Lincy
1885	Jehan Dickeyman	”	” Beets A.
1887	Jehan Ackerman	”	” Martin H.
1926	Jehan Ackeyman	”	” Nève J.
1928	Jehan Ackerman	”	” Boas M.
1968	Jehan Ackerman	”	” Ruhe E.

Zonderling is wel dat de belg J. Nève in 1926 nog niet weet dat *laboureur* de vertaling van *ackerman* is. Maar zonderlinger is wel de grove vergissing die men in het standaardwerk van Gröber aantreft : *in enkele handschriften komt Laboureur voor als een omschrijving van de vertaler Jehan Le Fèvre* (vertaald). Welnu er is maar één enkel handschrift waar *Laboureur* voorkomt, ook wordt bij Gröber de naam Ackerman niet vermeld (7).

Uit de tekst in de marge kunnen we opmaken dat JEHAN ACKERMAN de leermeester was van de kinderen van PHILIPPE DE MONTMORENCY (1466-1526) die in 1496 met Maria van Horne getrouwd is. Het gezin heeft 10 kinderen geteld. Deze Philippe was de grootvader van die andere Philippe de Montmorency, graaf van Horne, die te Brussel in 1568 onthoofd werd.

Heeft Jehan Ackerman nu eigenhandig de franse vertaling van Jean Le Fèvre overgeschreven ? Vermoedelijk wel. Het schrijfwerk aan een klein leenhof, zoals dat van Nevele, zal wel niet buitenmatig geweest zijn. Het is dan ook een aanvaardbare hypotese dat de leermeester van de kinderen Montmorency, naast zijn taak van opvoeder, ook belast werd met het administratieve werk van het leenhof. Jehan Ackerman zou ook scribent zijn en beschikt over een scriptorium of schrijfvertrek in het slot van de heer van Nevele.

In zijn *Corpus* van nederlandse bescheiden van vóór 1300 vermeldt dr. Gysseling drie oorkonden die door de heren van Nevele uitgereikt werden en vermoedt dat ze in het scriptorium van die heren opgesteld en

(7) ROBERT A. dl. 1, p. LXXX; LE ROUX DE LINCY dl. 1, p. XXIV; BEETS A., p. 97; MARTIN H., dl. 3, p. 224-225; NEVE J., p. 15; BOAS M., *Museum* 1928 p. 39; RUHE E., p. 229-230; GROBER G., dl. 2, p. 1066-1067.

geschreven werden (8). Op het einde van de XVe eeuw verlaten de heren van Nevele het kasteel in het centrum van de parochie Nevele gelegen en betrekken het slot van Ooidonk (Bachte-Maria-Leerne).

We kennen nu nog het bestaan van vier oorkonden die te Ooidonk in 1502 en 1503 gegeven werden. Ze zijn in het frans gesteld en hebben betrekking op het stichten van een penitentenklooster te Nevele door Jean de Montmorency III. De stukken zijn met een sierlijke en verzorgde hand geschreven en we mogen dan ook wel aannemen dat ze door de aangestelde scribe in het scriptorium van het kasteel opgemaakt zijn (9). Is het dan vermetel voorop te stellen dat Philippe de Montmorency een scribe in dienst had die een mooi handschrift kon opmaken en zelfs illustreren ?

Nu rijst wel de vraag : hoe het komt dat er niet meer handschriften en oorkonden van de Montmorency's heren van Nevele, bekend zijn.

De laatste Montmorency, die heer van Nevele was, bezat een rijke bibliotheek met handschriften. Best mogelijk dat hij het handschrift van Jehan Ackerman in zijn bezit had. Bij zijn ter dood veroordeling werden al zijn goederen gesekwestreerd en ten voordele van de staatschatkist verkocht (10). In wiens handen is het handschrift van de Nevelaar terecht gekomen ? Pas einde XVIIIe eeuw duikt het op in de rijke verzameling van markies de Paulmy, zoals hoger vermeld.

4. Ackerman = Le Laboureur.

Het gebeurde vroeger nogal vaak dat een schrijver of geleerde zijn autochtone naam vertaalde in de taal waarin hij schreef. Het klassieke voorbeeld : de vlaamse aardrijkskundige Kremer (kramer) uit Rupelmonde zet zijn naam om in het latijnse Mercator dat koopman betekent. Zo de nevelse Ackerman wiens naam in het frans Le Laboureur (landbouwer) wordt.

Wie heden in de straten van het stadje Montmorency, bakermat van het geslacht Montmorency, rondkuiert, treft er in de omgeving van l'Eglise Saint-Martin de straatnaam JEAN LE LABOUREUR aan. Deze leefde van 1623 tot 1675. Hij schreef historische werken. Zijn broer was baljuw van de baronie Montmorency. Zijn vader en grootvader hadden eveneens die functie uitgeoefend (11).

(8) GYSSELING M., p. 443, 725.

(9) VAN DE CASTEELE J., p. 170, 225.

(10) GENARD P., p. 21-30.

(11) NICERON, dl. XIV, p. 114 en 126.

In dat verband hebben we de konservator van het *Musée J.-J. Rousseau*, tevens stadsarchief, de hr. Rowé aangeschreven - inmiddels is hij gepensioneerd -. Hij liet ons weten dat het archief van de families Montmorency en Le Laboureur niet te Montmorency, maar wel in het *Musée Condé* te Chantilly berust. Nochtans had konservator Rowé in zijn persoonlijk archief enkele losse notities over oude graftomben van een verdwenen kerkhof te Montmorency. We schrijven letterlijk de tekst met de leestekens van onze korrespondent over : *Jean Ackerman (?) Le Laboureur (!) se maria à Monmorency en 1522*. Een Jean Ackerman trad dus in 1522 te Montmorency in het huwelijk (12). Is het geen troeblerend feit dat omstreeks dezelfde tijd een Jehan Ackerman = Le Laboureur aan het leenhof van de nevelse Montmorency is verbonden ? We hebben eveneens navraag gedaan bij de archiefdienst van het *Musée Condé* te Chantilly, maar niets schijnt erop te wijzen dat er daar nog enig stuk berust dat rechtstreeks ons onderwerp aanbelangt (13). Doch laten we niet vergeten dat het archief van de nevelse tak van de Montmorency's heel waarschijnlijk werd gesekwestreerd, zoals de hele inboedel, en achteraf verspreid of vernield.

Een ander troeblerend feit is dat onderaan de tekst in de marge van het handschrift het wapen van Jehan Ackerman staat afgebeeld. Dit wapen vertoont nu dezelfde blazoenering als die van de franse familie Le Laboureur : *van azuur met een ster van acht gouden punten, in het schildhoofd van hetzelfde grootuitgetand = d'azur à une étoile à huit rais d'or, au chef endenché de même*. Het wapen draagt geen kroon, wat erop wijst dat het geen adellijke families waren. Het kwam vroeger vaak voor dat de burgerij - ambtenaren en kooplui - een wapen voerde (14). Met dat alles blijft het nog altijd een open vraag : wat een verband is er tussen de nevelse Le Laboureur en die uit Montmorency ?

5. Is JEHAN ACKERMAN, een letterdief ?

Robert A.C.M. en LeRoux de Lincy, die de naam Ackerman in het handschrift verkeerd hebben gelezen, waren de mening toegedaan dat Jehan Ackerman een vertaling van de *Disticha Catonis* had gemaakt.

(12) Schriftelijke mededeling 22 aug. en 1 sept. 1979.

(13) Schriftelijke mededeling 15 juli 1981.

(14) RIETSTAP, dl. 2, p. 2. - ROLLAND V., dl. 4, plaat 2. - OLIVIER E., serie 21, plaat 2089.

Henry Martin, konservator van de *Bibliothèque de l'Arsenal*, is de eerste die, in 1900, de Nevelaar van plagiaat beschuldigt. Hij schrijft : *het betreft hier ongetwijfeld een literair bedrog. Deze Jean Ackerman, Le Laboureur genoemd, wou waarschijnlijk om in de gunst van de heer van Nevele te staan, zich die vertaling toeëigenen; hij liet het handschrift schrijven of schreef zelf de tekst en versierde het met de wapens van de heer van Nevele en met de zijne. Vooraan in de tekst beeldt een tekeningetje hem uit : blootshoofd en met de sabel terzij hangende biedt hij zijn beschermers zijn valse vertaling aan* (15) (vertaald). De bewijzen liggen voor de hand : tot tweemaal toe komt de naam Le Fèvre voor in de tekst van het handschrift. Een eerste maal in de inleiding die door Le Fèvre zelf opgesteld is :

Je suy Fèvre, sy say bein le mistère

Que deux peuvent forgier d'une matière...

(Ik ben Fèvre (smid), zo ken ik het geheim

(Dat men twee zaken kan smeden uit dezelfde stof...)

Zoals het vaak gebeurt in de middeleeuwen en later in de rederijkerspoëzie is er hier woordspeling op de naam : *Fèvre* betekent in het oud- en middelfrans smid.

Een tweede maal vindt men die toespeling in het slot, eveneens door Le Fèvre opgesteld :

Caton finit qui fut sages et preux

Ces nobles vers acoupla deux à deux

Mais, je Fèvre, qui ne scay le fer battre

En ce ditié en ay fait de deux quatre.

(Hier eindigt het boek van Cato, die wij en moedig was;

(Deze edele verzen paarde hij twee aan twee.

(Maar ik Fèvre (smid), die geen ijzer kan smeden,

(Heeft in dit gedicht er vier van twee gemaakt.)

Zonderling is wel dat de Belg J. Nève in 1926 het verband tussen Ackerman en Le Laboureur nog niet inzag en dan ook meende dat de vertaling van de Nevelaar was (16).

In 1968 was de duitse filoloog Ruhe de tweede, die Jehan Ackerman als een vulgair plagiaris bestempelde. Eigenaardig is wel dat hij de bewering van Henry Martin niet vermeldt (17).

(15) MARTIN H., Histoire... p. 277-278.

(16) Neve J., p. 15.

(17) RUHE E., p. 229-230.

Misschien getuigt het van een zeker esprit de clocher - enge dorpsgeest -, maar toch willen we het wagen de Nevelaar van letterdieverij wit te wassen.

Translater betekent in het oud- en middelfrans vertalen; bij het gebruik van dat woord wordt dan gewoonlijk vermeld uit welke taal vertaald werd. Een voorbeeld : *Nicolas Oresme... propose de translater de latin en françois aucuns livres* (Nicolas Oresme stelt voor sommige boeken uit het latijn naar het frans te vertalen) (18).

Maar *translater* kan in het oud- en middelfrans ook nog betekenen : overhandigen, overleveren (19). Daarbij mag men niet uit het oog verliezen dat in het klassiek latijn en het kloosterlatijn *translatus* de betekenis van overgeschreven, gekopieerd, nageschreven kan hebben. De beginzin : *Cy commence le livre des beaux dits de Caton translatez par maistre Jehan Ackerman* zou dan in vertaling luiden *Hier begint het boek met de mooie spreuken van Cato door meester Jehan Ackerman overgeleverd* (of nageschreven).

Jehan Ackerman zou toch voor een grote dwaas moeten doorgaan, als hij niet wist dat Le Fèvre, de echte naam van de vertaler, tweemaal in het handschrift voorkwam. Daarbij was die vertaling sedert de jaren 1380 in omloop en was wijd verspreid. In 1476 is ze ook reeds in druk verschenen, zodat heel wat tijdgenoten van Jehan Ackerman het bestaan van de vertaling van Jean Le Fèvre gekend hebben.

We willen dan ook de Nevelaar wit wassen van letterdieverij en pleiten voor zijn eerherstel : zijn verdienste is de vertaling van Jean Le Fèvre op te maken in een mooi en leesbaar handschrift en het zijn heer op te dragen.

Jozef VAN DE CASTEELE
Sint-Amansberg.

(18) LITTRE E., dl. 4, p. 2315.

(19) TOBLER-LOMMATZSCH, dl. 10, p. 530.

EEN HULDE AAN
HERMAN MEGANCK,
EEN BEKEND JEZUIET TE NEVELE GEBOREN.

Nota van de redaktie. - Onder de rubriek met de pittoreske benaming *Les nouveaux „Fantômes des rues de Namur”* (rondwarende geesten in de naamse straten) wijdt de heer ANDRE DULIERE, in de naamse krant *Vers l'Avenir*, een reeks artikelen aan bekende figuren die te Namen hun naam aan een straat gaven. In 1983 zal de volledige reeks in boekvorm verschijnen. In het 25e artikel werd Herman Meganck behandeld, nummer van 31 augustus 1981 van *Vers l'Avenir*.

Ons bestuurslid Antoine Janssens kreeg het artikel toegestuurd en de heer André Dulière gaf hem de toelating het in vertaling in ons *Berichtenblad* te publiceren.

In het Land van Nevelennummer van *De Autotourist*, 13 april 1978, onder *Nog nevelse figuren* verscheen reeds een stukje over Herman Meganck.

Eveneens in ons *Berichtenblad* 1981, IV, p. 186-187, werd terloops nog eens die figuur aangehaald i.v.m. het frans regime in onze gewesten.

HERMAN MEGANCK (1792 - 1853)

Stichter van het Kollege en van de Fakulteiten Notre-Dame de la Paix.

EEN NAAM GAAT SCHUIL ACHTER EEN GROOTS WERK.

Er zijn mensen waarvan de naam anderhalve eeuw blijft voortleven, maar waarvan het werk praktisch is vergeten. Er zijn er anderen waarvan de naam vergeten is, maar van wie het werk blijft voortleven en zelfs aangroeien. Zo is het met Herman Meganck. Voortaan zijn de inwoners van Namen beter met zijn naam vertrouwd sedert naar hem een pleintje van de universitaire campus uit hun stad genoemd wordt.

In het kort levensbericht dat de *Biographie Nationale* aan deze eminente jezuiet wijdde, is er zelfs geen volzin - enkel een zinsdeel - die die stichting vermeld. In datzelfde levensbericht worden twee kolommen gewijd aan zijn werk als polemist. Die wanverhouding is wel verrassend als men weet dat die publikatie uit 1897 is : toen was er reeds voldoende afstand om het essentiële van het bijkomstige te scheiden. De politiek getinte godsdienstige pamfletten van Meganck tegen het orangistisch regime liggen sedert lang in het vergeetboek van de geschiedenis, maar het kollege en de fakulteiten, die hij in 1831 stichtte, zijn nog altijd levenskrachtig.

EEN WEERSPANNIGE SEMINARIST

De geboorte van Herman Meganck, op 20 november 1792, werd, zoals bij een prinselijke geboorte, met kanonschoten ingeluid. Maar het kanongebulder had geen uitstaans met die gebeurtenis. De franse legers van Dumouriez, die te Jemappes gezegevierd hadden, overrompelden heel het land. Ze vielen Nevele (arrondissement Gent) binnen, toen de toekomstige jezuiet er geboren werd. Deze is dus een dorpsgenoot van de romancier Cyriel Buysse (door Maeterlinck de vlaamse Maupassant geheten) en die in enkele van zijn romans zijn geboortedorp zal beschrijven, in 't bezonder in *Het Recht van de sterkste* (1).

Herman Meganck begon zijn humaniora te Gent en beëindigde die te Roeselare. Hij laat zich dan inschrijven in het gents seminarie waar er heel wat beroering is : de seminaristen, zoals trouwens alle geestelijken van het bisdom, zijn verdeeld in aanhangers van bisschop de Broglie (door Napoleon afgezet) en in aanhangers van mgr. Labrue (door het regime opgedrongen) (2).

Herman Meganck is zich bewust van de gevaren die hij loopt met partij te kiezen voor de verbannen bisschop. Hij heeft nauwelijks stelling genomen of hij wordt manu militari naar de vesting van Wesel aan de samenvloeiing van de Lippe en de Rijn verbannen. In de zomer van 1813 keren de napoleontische legers, die van de Berezina afkomen, terug naar Frankrijk. De troepen die naar Wesel afzakken worden door de Pruisen bestookt die, in hun opmars naar de zee en Parijs, zonder moeite de vesting veroveren.

Met seminaristen die de dienstplicht hebben overleefd (velen zijn aan buikloop bezweken) keert Herman Meganck terug naar zijn land om opnieuw in het gents seminarie te treden. Hij verneemt dat Pius VII, na zijn verbanning te Fontainebleau, terug in Rome is en de jezuïetenorde heeft hersteld. De seminarist verzoekt om aanneming in de orde en treedt in het noviciaat, dat inderhaast op het kasteel te Rumbeke werd ingericht. Niet voor lang. Lodewijk XVIII is gevlucht voor Napoleon, die uit het eiland teruggekeerd is, en neemt zijn intrek te Gent. De novicen van Rumbeke worden naar 's Hertogenbos (Nederland) afgevoerd waar ze niet lang zullen verblijven. De slag bij Waterloo stelt een einde aan het frans regime.

In het land terug, nemen Herman Meganck en zijn lotgenoten opnieuw hun plaats in op het noviciaat dat nu in het kasteel van Destelbergen ondergebracht is. Door Willem I worden ze er in juni 1816 uitgedreven en het jaar daarop wordt mgr. de Broglie afgezet. Deze scheen opzettelijk de koning te provoceren die hij als een schismatische koning bestempelde. Willem I reageerde ook nogal onhandig met de bisschop te verwijzen naar het hof van assisen dat hem bij verstek tot de deportatie veroordeelde.

Herman Meganck leidt opnieuw een ondergedoken leven dat maar in 1830 ophoudt. Hij staat voor een tweeërlei keus : de wijk nemen naar het buitenland of het klandestiene apostolaat. Hij opteert voor het eerste en neemt zijn intrek te Hildesheim, een stadje in Hannover, waar hij tot priester gewijd wordt. Wat later wordt hij tot professor in de wijs-

begeerte en letteren benoemd in het kollege van Brigue (Valais) dat aan de voet van de Simplon ligt.

DE KLANDESTIENE PAMFLETSCHRIJVER

In 1823 komt hij terug in het land en opent te Luik het kollege Beau-regard. Hij werd bij de politie verklikt en gaat terug naar Zwitserland. Dan keert hij, met pater Van der Moer, klandestien terug naar België. Op aanvraag van de vikaris van het kapittel Cuvelier neemt hij nu zijn intrek te Namen. Hij voelde zich niet in veiligheid en houdt zich een tijdje schuil in het groene plekje Ychippe te Leignon in Condroz.

Hij verbergt zorgvuldig zijn staat van jezuiet en keert naar de stad terug als hulppriester van de Notre-Dameparochie. In feite was hij in het geheim aangesteld tot overste van de jezuietenkommuniteit te Namen - residentie die maar vier leden telt - en die op betere tijden wacht om in het openbaar te verschijnen.

Tegelijkertijd met zijn pastorale werk bedrijft Herman Meganck klandestiene journalistiek en stelt artikels en vlugschriften op tegen de godsdienstige politiek van Willem I. Zijn hoofdmikpunt : het filosofisch kollege dat de koning der Nederlanden, als navolger van Jozef II, in 1825 geopend had toen de bisschoppelijke seminaries werden afgeschafft (3).

EEN KOLLEGE MET ONZE NATIONALE ZELFSTANDIGHEID TOT STAND GEKOMEN

De septemberrevolutie van 1830 maakte een einde aan het „verborgen leven” van Herman Meganck. Hij is bijna 38 jaar. Nu pas zal hij in aktie komen en kan hij zijn te lang ingetoomde levenskracht vrije teugel laten.

Van pamfletschrijver wordt hij nu bouwheer.

Met de financiële hulp van enkele families uit Namen en de onvoorwaardelijke steun van de jonge burgemeester Jean-Baptiste Brabant (enkelen van zijn zonen treden later in het Gezelschap Jesu), koopt Herman

Meganck, in de *rue de Bruxelles*, de leegstaande gebouwen van de benediktijnerabdij Paix-Notre-Dame. Nadat de kloosterzusters eruit verdreven waren, was het gebouw achtereenvolgens de zetel van een industrieel bedrijf, een schouwburgzaal en een bakkerij. Nu verkeerde het echter in slechte staat. Meganck laat de gammele muren slopen, restaureert en vergroot wat nog vast en stevig is. Recht tegenover het paleis van justitie bouwt hij de kerk van het kollege; in 1835 staat ze open voor de cultus en honderdvijfenveertig jaar later wordt ze afgebroken.

Meganck wou de geestelijke continuïteit aantonen tussen de invloed, die de benedictinessen er vroeger uitgeoefend hadden en de aktie die de jezuiteten er nu zullen voeren. Daarom plaatst Meganck in de tuin het beeld van de H. Maagd dat afkomstig is van de abdij Paix-Notre-Dame en sedert de herstellingswerken in de kloostergang ondergebracht was. Op het voetstuk las men : *Notre-Dame de la Paix, priez pour nous*. Het beeld gaf zijn naam aan het kollege (4).

Zo kregen de discipelen van Loyola, na een afwezigheid van achten-vijftig jaar, weer vaste voet te Namen en dit dank zij Herman Meganck en zijn adjunkt Waldak (onder het hollands regime maakt hij ook deel uit van de klandestiene residentie). De nieuwe kommunititeit volgt die op welke in de XVIIIe en XVIIIe eeuw met luister had geschitterd in de gebouwen van de *rue du Collège*. Uit de rangen van deze laatste kwamen o.a. frater Huyssens, bouwheer van Saint-Loup, Antoine Thomas en Jean-Baptiste de Marne.

In de optiek van Meganck als van burgemeester Brabant, die lid was van het Nationaal Kongres, betekende het stichten van het kollege Notre-Dame-de la Paix dat de vrijheid van godsdienst herwonnen was en voor hen was dat ook de vrijheid zonder meer. Voor die verworvenheid waren de patriotten van 1830 in opstand gekomen. De terugkeer van de jezuiteten, die onder het oostenrijks en hollands regime werden verneederd, kreeg nu de waarde van een symbool, terzelvertijd was het een test voor zij, die zoals Jean-Baptiste Brabant, wilden aantonen dat er voor iets anders dan holle leuzen werd gevochten. Zo begrijpt men ten volle de woorden door rektor Adrien Mativa uitgesproken ter gelegenheid van het eeuwfeest (1931) : *dit kollege is met onze nationale zelfstandigheid tot stand gekomen*.

In juli 1832 verlieten de eerste twaalf afgestudeerden Notre-Dame de la Paix en de stichter gaf ze deze boodschap mee : gaat, u zijt mijn twaalf apostelen.

JEZUIET EN BOUWHEER

Herman Meganck bleef maar vijf jaar rektor. Hij had een pionierstemperament. Zijn oversten waren er zich bewust van en hebben dan ook zijn gaven benut. Nauwelijks had hij de nodige impuls aan het kollege gegeven of hij werd door de provinciaal belast elders te gaan bouwen en anderen de zorg over te laten het begonnen werk verder uit te voeren. We zijn hier de woorden van Saint-Exupéry indachtig : voor de ene was de waarheid het bouwen, voor de andere het inwonen.

In 1836 stond Herman Meganck zijn plaats af aan Henri Rosa en bleef nog een jaar te Namen als procurator (d.w.z. dat hij belast was met het behartigen van de belangen van de orde in de belgische provincie). Dan stapt hij op naar Leuven om er de aankoop van de oude gebouwen van de Parkabdij te regelen die hij tot een scholastikaat zal oprichten.

Als die opdracht uitgevoerd is wordt hij naar Gent gestuurd waar hij, in de oude gebouwen van de abdij van Oosteeklo, de residentie organiseert. Hij bouwt er een kerk het H. Hart van Maria toegewijd en schrijft in het nederlands een boekje over de geschiedenis van die cultus.

Zoals de kunstenaar bij het afwerken van een schilderij reeds bij een volgende schepping verwijlt, houdt Herman Meganck niet op met nieuwigheden in te voeren. In 1850 wordt hij naar Brussel gestuurd en krijgt als opdracht de betrekkingen tussen de orde en de liberale regering te verbeteren. Hij is zo goed geslaagd op het vlak van de menselijke betrekkingen dat hij tot vice-provinciaal wordt aangesteld. Door het werk overmand sterft hij in 1853, zestig jaar oud.

Bid voor de Ziel

VAN DEN EERW. HEER

HERMAN MEGANCK,

VAN HET GENOOTSCHAP VAN JESUS,

geboren te Nevele, den 20 november 1792,
treed in het Seminarie van Gent, in 1812,
naer Wezel gezonden om zyne verkleefdheid aan zynen
wettigen Bisschop, in 1813,
aenveerd het kloosterlyk leven, den 31 july 1814,
Priester gewyd te Hildesheim, den 13 juny 1819,
word aenveerd tot de beloften, den 15 augusti 1830,
Rector van het Collegie te Namen, den 15 mey 1831,
Oversten van het Klooster te Leuven, den 10 october 1837,
Oversten van het Klooster te Gent, den 10 october 1839,
Onder-Provinciael gedurende de algemene
Vergadering, den 12 mey 1853.
godvruchtiglyk overleden te Brussel, den 24 augusti 1853.

Laet ons, ons niet vermoeyen van het goed te doen, want
indien wy den moed niet verliezen, wy zullen er op zynen
tyd de vruchten van genieten. GALAT. VI, 9.

Ik heb kloekmoedig gestreden; ik heb mynen levensloop
geeyndigd, ik heb het geloof behouden, er blyft my maer
de kroon van regtveerdigheyt meer af te wachten die my
bewaerd is, welke den Heer als regtveerdigen Regter my
zal geven. II TIM. IV, 7.

Heer, ik heb den luster van uw huys bemind en de woon-
plaets van uwe heerlykheyt. PS. XXV, 8.

R. I. P.

Gent, Vaarykegem-Lepère, by S. Baefs Kerk.

Bidprentje van Herman Meganck.
(Fotoarchief „Rietgaverstede“, Nevele.)

NOTEN

(1) Heeft de gemeente Nevele, zoals het past, een Cyriel Buyssestraat, dan heeft ze toch geen herinnering bewaard aan de stichter van de Fakulteiten te Namen. Maar de patroniem Meganck is er niet vergeten. Op de buitenmuur van het kerkhof, dat rond de oude kerk met gedrongen toren ligt, prijkt een plaat ter ere van een andere Meganck met de voornaam Jean-Baptiste; hij was geboren te Nevele in 1855 en is te Leopoldstad overleden in 1892 en was een pionier in onze kolonie. Nog vermeldenswaardig : op dezelfde muur prijken nog twee andere platen (een in het nederlands en een tweede in het frans) : ze herinneren aan de gevechten er in 1940 geleverd door de regimenten van de jagers te voet. Nevele heeft zijn landelijk karakter bewaard in tegenstelling met twee dichtbij gelegen dorpen, Deurle en Sint-Martens-Latem waar het wemelt van residentiewoningen van de rijke gentse burgerij.

(2) Mgr. de Broglie werd door de franse overheid gearresteerd. Hij werd eerst opgesloten in het kasteel van Vincennes, dan in de vesting van het eiland Sainte-Marguerite (Lérins), ter hoogte van Cannes gelegen; vroeger had er reeds de geheimzinnige Masque de Fer verbleven en later de ongelukkige maarschalk Bazaine.

(3) In zijn essay *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus* dat in vorige eeuw werd uitgegeven stipt Carlos Sommervogel tien brochures aan van de hand van Herman Meganck. Acht ervan zijn in het frans en twee in het latijn. Deze pamfletten zijn anoniem of ondertekend met D.A.J.J. Soms is het een pseudoniem dat enigszins verrast : *een patriot, gezinshoofd*. Laten we even vermelden dat mgr. Van Bommel, bisschop van Luik, ook een brochure uitgaf en zijn identiteit onder volgend onderschrift verborg : *een petionaris gezinshoofd*. Pas na de omwenteling van 1830 is men erachter gekomen tot grote verwondering van de kristelijke gemeente.

(4) Hierover schreef pater Van Tricht in 1891 : *de abdij van Paix-Notre-Dame werd aangekocht en werd dan het kollege Notre-Dame de la Paix. Men weet niet waarom de benaming werd gewijzigd; misschien is het per vergissing gebeurd of bij onwetendheid; tegen het historisch verleden in heeft de omgekeerde benaming het gehaald*. De uitdrukking Paix-Notre-Dame is van geen naamse oorsprong : die komt uit Douai (zoals pater De Marne) en dateert van de regering van Hendrik IV. Onrechtstreeks onthult kanunnik Victor Barbier de oorsprong ervan in zijn *Histoire de l'Abbaye de la Paix-Notre-Dame à Namur*. Hij precizeert dat, in

1604, zuster Florence Werquignoeul van het klooster te Flines (waar de graaf van Namen Gwijde van Dampierre begraven ligt) naar Douai gezonden werd om er een abdij te stichten waaraan zij de naam Paix-Notre-Dame gaf. Later werden uit Douai twee kloosterzusters Catherine Laubegeois en Claire Aux-Brebis naar Namen gezonden om er een abdij te stichten eveneens met de benaming Paix-Notre-Dame. De inwijding van de abdij vond plaats in 1614, onder de regering van de aartshertogen Albrecht en Isabella. De benediktinessen van Namen zwermden uit en stichtten te Luik een nieuwe abdij, Paix-Notre-Dame geheten. Hier verblijven nog altijd benediktinessen die er een instituut voor meisjes opgericht hebben. In 1977 vierde Paix-Notre-Dame zijn 350 jarig bestaan.

BIBLIOGRAFIE OVER HERMAN MEGANCK.

De geboorteakte van Herman Meganck wordt bewaard in het Rijksarchief te Gent. Er staat vermeld dat hij op 20 november 1792 werd geboren, dat hij 's anderdaags werd gedoopt en dat hij de zoon was van Jean-Francois Meganck uit Nevele en Jeanne-Louise Maenhaut uit Landegem (fotokopie overgemaakt door mevr. Coppejans-Desmedt, departementshoofd).

Wat de eigenlijke bibliografie betreft zijn de gedrukte bronnen zeer schaars. In deel V van zijn *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus* (1895 kol. 869-871), wijdt Carlos Sommervogel elf regels aan het leven van Meganck en maakt dan de inventaris van zijn publikaties op. Het kort levensbericht dat twee jaar nadien in de *Biographie Nationale* (deel XIV, kol. 290-292) verschijnt is een eenvoudige bewerking van de tekst van Sommervogel.

In een boek, spijtig genoeg nog onuitgegeven, *Au service de Notre-Dame de la Paix*, dat de schrijver, hopen we, eens zal uitgeven, wijdt pater Camille-J. Joset drie getypte bladen (53-55) aan het leven van Meganck en in 't biezonder aan zijn aankomst te Namen. Daarin hebben we het essentiële van het curriculum vitae geput.

A. DULIERE (vertaling : Jozef Van De Castelee)

NASCHRIFT

1. In *Vers l'Avenir* van 31 oktober 1981 verscheen het volgend bericht :

De naam Herman Meganck wordt binnenkort voorgesteld voor een nieuwe straat te Nevele (Oost-Vlaanderen).

Dhr. A. Janssens, konservator van het streekmuseum te Nevele, (geboortedorp van Herman Meganck), heeft met wat vertraging kennis genomen van het artikel uit *Vers l'Avenir* van 31 aug. Hij meent dat de stichter van de Fakulteiten te Namen meer bekendheid zou moeten krijgen in de gemeente waar deze geboren werd. Daarom heeft hij de burgemeester van de nieuwe hoofdgemeente gesuggereerd de naam van de jezuïet te geven aan een straat die in een nieuwe verkaveling wordt aangelegd. Te gelegener tijd zal de burgemeester die benaming ter goedkeuring aan de gemeenteraad voorleggen...

2. Joannes-Livinus Meganck was de broer van de nevelse jezuïet en is priester in het bisdom Gent geworden. Hier volgt nu zijn kort levensbericht verschenen in de *Godsdienstige Week van Vlaanderen*, 11 april 1884, en geput uit het *Overlijdensboek van Sint-Baafskapittel* :

„92. JOANNES-LIVINUS MEGANCK, te Nevele geboren den 5 januari 1804, trad in het Seminarie in October 1823 doch, om het sluiten van het gesticht, kon hij maar den 6 Juli 1828 de heilige priesterwijding te Doornik ontvangen. Hij werd in Juli 1829 onderpastoor van O.L. Vrouw op S. Pieters te Gent, in Februari 1838 pastoor te Merelbeke, in Juni 1845 op H. Kerst en in April 1850 op S. Baafs te Gent. Overall muntte de vrome Godsdienaar uit, door rechtzinnige godsvrucht, minzamen handel, schrandere voorzichtigheid en nauwkeurige plichtvervulling. Ook werd hij tot groote en eervolle bedieningen geroepen. Hij ontving de benoeming van eerekanunnik in Mei 1850, van Synodalen onderzoeker en lid van de bisschoppelijken raad in April 1865, van Ridder der Leopoldsorde in Juli 1866, en van Deken van Gent-buiten den 30 April 1867. Uitgeput van krachten bewam de vrome grijsaard zijn ontslag als pastoor den 8 December 1879, doch, tot welverdiende vergelding, zijne verheffing tot eere-vicaris-generaal 14 dagen later. Hij bleef tot het laatste toe zijne dekenij met iever en verdienste besturen, en ontsliep in den Heer den 4 September 1883. De parochianen van S. Baafs zullen nooit vergeten wat de onvermoeibare herder gedaan heeft voor de schoone parochiescholen van beide geslachten, en voor de patroonschappen van jonge meisjes.”

Door zijn geloof spreekt hij nog na zijne dood.

HEBR. XI, 4.

TER ZALIGER GEDACHTENIS

VAN DEN ZEER EERWAARDIGEN HEER

JOANNES-LIVINUS MEGANCK,

<i>Geboren te Nevele, den 5 Januari</i>	1804.
<i>Priester gewijd, den 6 Juni</i>	1828.
<i>Onderpastoor van O.-L.-V. St-Pieters, den 27 Juni</i>	1829.
<i>Pastoor te Meireibeke, den 28 Februari</i>	1838.
<i>Pastoor van H. Kerst, Gent, den 24 Juni</i>	1845.
<i>Pastoor der Hoofdkerk, den 13 April</i>	1850.
<i>Eere-Kanunik, den 20 Mei</i>	1850.
<i>Synodale Examinator, den 10 April</i>	1865.
<i>Ridder van de Leopoldsorde, den 14 Juli</i>	1866.
<i>Deken van Gent (extra muros), den 30 April</i>	1867.
<i>Geeft zijn ontslag als pastoor en wordt Eere- Vicariss-Generaal, den 15 December.</i>	1879.
<i>Overleden te Gent, den 4 September</i>	1883.

De Heer heeft hem vervuld met den geest Gods, met wijsheid, verstand, wetenschappen, en alle slag van kennissen. EXOD. XXXV, 31.

De wet der waarheid was in zijnen mond; het onrecht was op zijne lippen niet te vinden; hij wandelde met God in vrede en in rechtzinnigheid; hij trok er vele van de boosheid af. MALACH. II, 6.

Er is geen aangenamer sacrificie aan God, dan de iever tot de zielen. H. GREG. DE GR.

Wat is het zoet te sterven, toen men eene ware godvruchtigheid gehad heeft tot het hert van Dezen die ons moet oordeelen, GEL. MARIA-MARG.

Gelukkig wie leeft en sterft onder de bescherming van Maria. H. ALPH.

Mijn Jesus bermhertigheid. (100 dagen afaat.)

R. I. P.

GENT DRUK. VANDERMEULEN GRB. BRABANTDAM, 28

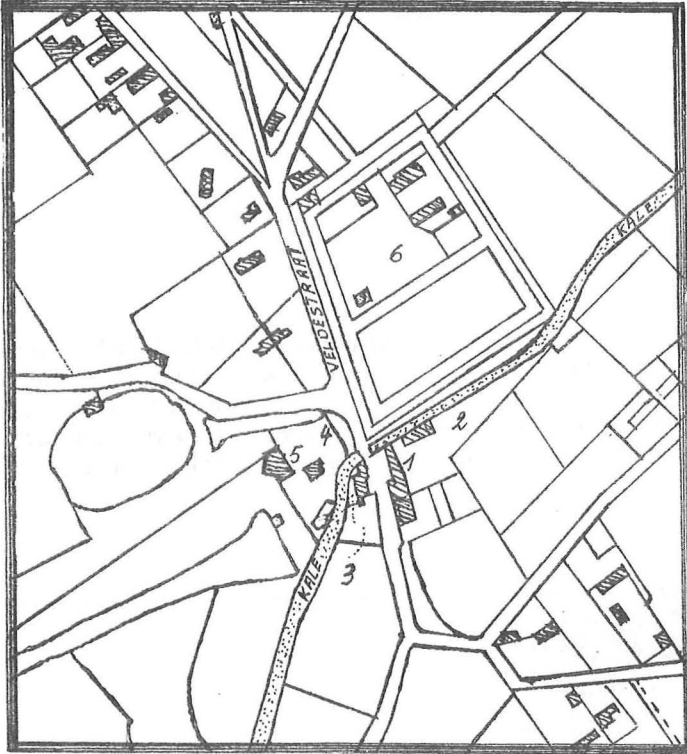
Bidprentje van Joannes - Livinus Meganck.
(Fotoarchief „Rietgaverstede“, Nevele)

TWEE VERDWENEN HERBERGEN TE MERENDREE

HET LAMMEKEN

Het landboek van Merendree, opgemaakt anno 1680 door J. Meijman, situeert *het Lammeken* als volgt : *Dheer Louys Vanden Hecke met een herberghe gheenaemt het Lammeken, west sheerenstraete aende brugghe, noort de Cale en oost Dheer Servaes Coelman met een wijnen bosselken, den koolhof genaemt.* groot 240 roeden (1). Zie kaart, nr. 1 en 2.

1. Herberg *het Lammeken* 240 roe.
2. *De Koolhof* 90 roe.
3. Een meers 460 roe en de herberg *den auden Thol* 16 roe.
4. *Het Aerdeken* op de noordzijde van de brug.
5. Het lustgoed van de familie Vanden Hecke van Lembeke, later van de heren Kervyn de Merendree.
6. Het lustgoed van de heer Coolman, later van Jud. Mortier.

Vierhonderd jaar geleden stond op deze plaats herberg „Het Lammeken”. Nu is deze herberg verdwenen. Veldestraat 19, Merendree.

De foto op blz. 29 toont ons het huis vóór de restauratie.
(Fotoarchief Rietgaverstede, Nevele, naar een dia van dhr. W. Van Parijs, Landegem.)

Bovenstaande foto toont ons de huidige woning.
(Fotoarchief Rietgaverstede, Nevele.)

Anno 1577 bezat Joos Lybaert in de wijk *Stoct-ten-Poucke* een *stede aende brugge* groot 200 roeden welke in de twintigste penningkohier op vier pond getaxeerd werd. Zijn hofstede in de wijk Overpoeke op 20 schellingen (2).

De *stede aende brugge* was zeer goed gelegen, enerzijds langs de verkeersweg Drongen-Hansbeke en anderzijds palende aan de toen nog bevaarbare Kale. Deze was waarschijnlijk bevaarbaar tot in 1613, toen het kanaal van Gent naar Brugge gedolven werd. Door deze gunstige ligging is het ook niet te verwonderen dat Joos zijn *stede aende brugge* wenste te moderniseren en er een winstgevende zaak van te maken. Daartoe leende hij van de familie Nicolaes Pyra een kapitaal van 24 pond groten, waarvoor hij een jaarlijkse intrest van 30 schellingen betaalde (3). Tot die modernisering is het niet gekomen, want eind december 1581

kreeg Merendree bezoek van een bende opstandelingen. Vele mensen, waaronder Joos Lybaert, werden van hun bezittingen beroofd en hun huizen werden in brand gestoken. Niettegenstaande er drie vendels soldaten tegen de opstandelingen uitgezonden werden, durfden deze niet aan te vallen en keerden spoedig naar hun legerplaats terug (4). Dit had tot gevolg dat Joos de intrest van zijn geleend kapitaal niet kon betalen, zodat zijn eigendom bij *decrete* verkocht werd. De gerechtelijke inbezitstelling in date van 19 november 1583 vermeldt : *een onbehuusde hofstede, hier tevooren eenen herbeerghe gheweest hebbende te Merendree ande brugge groot 200 roe ofte daer ontrent.*

Jonkvrouw Joosyne De Windt, weduwe van Nicolaes Pyra, stelde op 3 december 1583 *de onbehuusde hofstede* in voor de som van het verschuldigde kapitaal en de intrest van 3 jaar. Op de tweede zitdag, veertien dagen later, was zowel de tweede als de derde *keerssche* uitgegaan zonder verhoging van de instelsom, zodat de schepenen het raadzaam vonden een derde zitdag te houden en *een vierde keerssche te bernen* (= branden) op 21 januari 1584. Toen verhoogde Joos Taets, zoon van Jan en gehuwd met Trysken Lybaert, de gedecreteerde goederen van zijn schoonbroer Joos Lybaert met 20 schellingen. Zowel de *onbehuusde stede* aan de brug als de hofstede op Overpoeke werden hem toegevoerd voor een totale som van 31 pond 14 schellingen 4 groten, alle kosten inbegrepen (5). Joos Taets vormde de verwoeste *stede* om tot een prachtige hofstede met taverne, schuur, stallen en fruitbomen.

In de eerste helft van de 17e eeuw werd Jan de Beunis eigenaar van de bloeiende taverne aan de Kale. Alhoewel we over dit feit geen archiefstukken terugvonden, kunnen we dit opmaken uit de onderlinge uitkoop tussen de kinderen van Jan de Beunis.

Op 12 februari 1650 verkochten Jan Van Veerdeghem gehuwd met Josijntjen de Beunis, Roelant Steijaert gehuwd met Cathelijne de Beunis en Jan de Beunis gehuwd met Janneken Hanssens dochter van Anthonius (6) hun deel van de hofstede voor de som van 96 pond 14 schellingen 8 groten aan hun schoonbroer Lieven Vander Vennet gehuwd met Janneken de Beunis.

Pieter van Laeke gehuwd met Maijken de Beunis verwisselde zijn deel in de hofstede met Lieven Vander Vennet, waarvoor Lieven aan zijn schoonbroer Pieter in volle eigendom overliet : *een partij zaailand niet ver van de Heerenthouckmolen te Landegem, groot een gemet en een partij bos van 75 roe te Hansbeke.* Zowel de partij zaailand als het bos selken lagen nog onverdeeld met Lievejine Lybaert weeskind van Pieter en van Livijne Wime. Beide partijen, evenals de herberg kwamen van de

successie van Jan de Beunis vader van Janneken gehuwd met Lieven Vander Vennet (7).

Om de volledige hofstede op zijn naam te krijgen had Lieven Vander Vennet een groot kapitaal moeten investeren. Daar hij over het nodige geld niet beschikte vond hij in Pieter van Zeele, zoon van Joos en wonende te Gent, een geschikte geldschieder.

Op 6 maart 1649 ontving Joos van Pieter van Zeele een kapitaal van 32 pond groten. Dit kapitaal verzekerde Lieven op zijn persoon en gaf in onderpand de 3/5 van een hofstede bij Merendreebrug en de 3/5 van de taverne (8). Op 12 februari 1650 ging Lieven een tweede lening aan bij Pieter van Zeele. Hij had immers nog 64 pond nodig om de volledige uitkoop te kunnen vereffenen. Voor dit geleend kapitaal betaalde hij een jaarlijkse rente van 4 pond groten vlaams. Evenals zijn eerste lening verzekerde hij zijn tweede lening op zijn persoon en gaf nu de volledige hofstede met taverne in onderpand (9).

Het eigenaardige hierbij is dat Lieven reeds 3/5 van de hofstede en de taverne bezat bij het aangaan van de eerste lening in 1649 en pas in 1650 de definitieve akte van onderlinge uitkoop plaatsvond. Waarschijnlijk was er reeds in 1649 een mondelinge overeenkomst gesloten.

Het was voor Lieven niet moeilijk om op 3 maart 1650 zijn eerste lening af te betalen want begin februari had hij een nieuwe lening aangegaan en hadden de klanten menig pintje bier en glaasje jenever gedronken... maar brouwer Dhulst kon op zijn centen wachten. Eind december 1650 bedroeg de schuld reeds 47 pond 3 schellingen 10 groten *ghesproten van leverijnghe van bieren*. *Sieur* Cornelis Dhulst, brouwer in de *Vijf Helm* te Gent, die *transport* had van Gheeraert de Cleerck brouwer in Merendree, sloot met de schuldenaars een overeenkomst (10). Lieven en zijn vrouw Janneken zouden binnen de drie maand een som van 15 pond 3 schellingen 10 groten betalen. Voor de resterende schuld van 32 pond zou Lieven een jaarlijkse rente van 2 pond moeten opbrengen. Deze 32 pond mocht hij in *twee distijncte reijssen* aflossen. De voornoemde rente werd bezet en gehypothekeerd op *een haerlieden huys mette schuere, stallen, bomen aende brugghen*.

Naderhand bleek dat Lieven zich te diep in de schulden gestoken had en dat hij geen andere uitweg zag dan zijn hofstede met de taverne, wagenhuis en overbuur, uitgezonderd de schuur met de koestal, te verkopen aan *Sieur Philips Vander Stricht*, brouwer in „*Het Lam*” te Gent (11). Op 18 mei 1652 betaalde Philips Vander Stricht de koopsom van 1800 gulden courant geld aan Lieven Vander Vennet. Janneken de Beunis, verkopers huisvrouw, ontving 50 gulden en de tafelkosten van de verkoping bedroegen aanvankelijk 6 pond groten ; naderhand bleek dat er voor 7 pond verteerd werd.

Bij deze verkoop werd een overeenkomst gesloten waarbij Lieven en Janneken hun leven lang in de herberg mogen blijven wonen, mits een jaarlijkse huishuur van 6 pond groten zuiver geld.

Als tegenprestatie waren de verkopers verplicht *ten huysse van de cooper te moeten haelen alle de bieren die sij aldaer sullen venten, vercoopen ende debiteren, soo langhe als sij daer woonachtigh wesen sullen ende schuldig syn sulcx te doen op peyne (= straf) van extinctie van huere ofte pachte.*

Het moet rond 1652 geweest zijn dat de taverne aan Merendreebrug een naam kreeg. De nieuwe eigenaar, *Sieur Philips Vander Stricht*, brouwer, bezat in Gent een brouwerij „*Het Lam*” in de Burgstraat op de hoek met de Peperstraat; een herberg „*Het Lammeken*” in d’Holstraat; „*Het Lammeken*” buiten de Brugse Poort en een huis „*Het Lammeken*” in de Plumstraat (12).

Het is dan ook niet te verwonderen dat de herberg te Merendree als uit-hangbord „*Het Lammeken*” kreeg.

Livinus Vander Vennet zoon van Charles en *tavernier* (= herbergier) in „*het Lammeken*” overleed te Merendree op 6 juli 1674, zijn weduwe Janneken de Beunis dochter van Jan overleed aldaar op 15 maart 1677 (13). Zij hadden zes kinderen, waaronder een tweeling, allen te Merendree gedoopt : Georgia en Joannes op 15.2.1643, Petronelle op 31.7.1644, Petrus op 28.3.1647, Renenius op 6.1.1656 en Livina op 6.8.1658 (14).

Op 17 november 1683 werden de goederen van Philips Vander Stricht geschat en verdeeld onder zijn drie kinderen : Mr. Jan Vander Stricht en jonkvrouw Anna Marie Vander Stricht op dat ogenblik nog minder-jarigen en jonkvrouw Marie Anna Vander Stricht gehuwd met jonkheer Louys Vanden Hecke zoon van Joos.

„*Het Lammeken*” te Merendree, op dat ogenblik in pacht bij Guille Arens, werd op 85 pond 15 schellingen groten geschat waarvan de grondprijs 25 pond bedroeg. Marie Anna Vander Stricht erfde de herberg „*het Lammeken*” (15). Zo lezen we in het landboek : *Dheer Louys Vanden Hecke met een herberghe ghenaeamt het Lammeken.*

Vijftien jaar later schreef jonkheer Louys Vanden Hecke in zijn dagboek : *Item eene behuysde hofstede met de scheuren ende stallingen midtgr. de catheylen (= vee) daerop staende gelegen binnen Merentre aen de voet vande brugghe groot een gemet, wesende eene herberghe in pachte gebruikt bij Jan de Craene voor 8 pond groten tsjaers ingaende kerst 1697* (16).

Jonkheer Louys Vanden Hecke overleed circa 1705. Zijn goederen werden onder zijn twee kinderen verdeeld. Kavel A werd toegewezen aan jonkheer *Louys Vanden Hecke* zoon van *Louys d'oude* en op 3741 pond 19 schellingen 11 groten geschat.

Kavel B eveneens 3741 pond 19 schellingen 11 groten werd toegewezen aan vrouw Anna Marie Vanden Hecke *douagière* (= vrouw met weduwgoed) van jonkheer Jan Baptiste Lefebure. Zo kwam „*het Lammeken*” in bezit van vrouw Anna Marie Vanden Hecke (17).

Na het overlijden van jonkheer Jan Baptiste Lefebure hertrouwde vrouw Anna Marie Vanden Hecke met heer Major Worth. Op 27 februari 1734 had voor notaris Franchois Van Tieghem te Gent de verkoop plaats van „*het Lammeken*”, bewoond door Augustyn de Decker, zoon van Cornelis (18). De gelukkige koper Nicolaus Wijckaert zoon van Geeraert, landbouwer te Merendree, betaalde op 22 april 1734 driehonderd gulden courant geld, voor het resterende bedrag van 500 gulden zou hij een jaarlijkse rente van 25 gulden betalen aan de verkopers jonkheer Seresius Worth gehuwd met Anne Marie Vanden Hecke. Deze rente werd bezet op zijn *huyse, stede ende erfve met de nieuwe wercken ofte verbeteringhen daer aen* (19).

Nicolaus Wijckaert zoon van Gerardus en Judoca Debrabander huwde te Merendree op 20 juli 1730 met Catharina Stuerbaut (20). Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren. Isaac werd op 5 mei 1731 geboren en nog dezelfde dag gedoopt door Petrus Jacobus Oosterlinck vicepastoor (21). Ludovica Theresia (= Theresia Louise) werd op 27 maart 1733 geboren en 's anderendaags gedoopt door vicepastoor Oosterlinck (22).

Op 3 augustus 1774 werden alle publieke herbergen opgenomen in-gevolge de brieven van de heren van de Kasselrij van de Oudburg van Gent.

Eene ghenamt het Lammeken bewoont bij Nicolaes Wijckaert staende aende voet der gezeijde brugghe op den oostcant van de geseijde straete synde als voorseyd publique herbaene, pont ende prochiewegh, staende recht over de voorgaende (eene onghenaemt bewoont bij Jan Francies Pieter = den auden thol) zonder dat den bewoonder kan seggen wanneer die in herberghe geërigeert is, als voor sulckx erkent van immemoriale tijden” (23).

Nicolaus Wijckaert overleed te Merendree op 31 oktober 1776 in de ouderdom van 74 jaar en zijn weduwe Catharina Stuerbaut overleed twee maand later op 4 december, zij was 88 jaar (24).

Op 29 april 1777 werd het eigendom van Nicolaus Wijckaert onder zijn twee kinderen verdeeld. Alhoewel we deze verdelingsakte niet terugvonden kunnen we aan de hand van het landboek en de staat van goed van Theresia Louise Wijckaert, dochter van Nicolaus, de verdeling van het eigendom aan de Kale duidelijk stellen. Isaac erfde de herberg „*het Lammeken*” evenals de *Koolhof* (25). Zijn zuster Theresia Louise verwierf een behuisd hofstedeke, deel van het voorgaande, groot 70 roeden. Het huis was aan de herberg „*het Lammeken*” aangebouwd.

Hoogstwaarschijnlijk moet dit rond 1734 gebeurd zijn, want toen was er sprake van *een huuse stede ende erfve met de nieuwe wercken ofte verbeteringhen daer aen* (26). Daar Isaac zijn erfdeel groter was dan dat van zijn zuster, ontving zij als toegifte de som van 20 pond groten (27).

Anno 1791 vinden we Isaac Wijckaert nog steeds als *Hostelier* (herbergier) in „*het Lammeken*” (28).

Zelfs bij het opmaken van de lijst van de herbergen eind september 1793, is het Lammeken nog steeds bewoond door Isaac Wijckaert (29).

Gezien we over onvoldoende geraadpleegd bronnenmateriaal beschikken voor de periode 1800 - 1980 geven we hier in telegramstijl de reeds gevonden eigenaars.

- Anno 1828 : Bernardus de Grave, herbergier, Overpoeke 1 (30).
- Anno 1840 : De Grave Seraphina vrouw Petrus De Cock, landbouwer (31).
- Vóór 1934 : De Heer Leon Kervyn de Merendrée, overleden te Brugge 28.3.1934 (32).
- Na 1934 : Julien-Marie-Joseph-Alfres-Antoine-Ghislain Kervyn de Meerendre; ere-burgemeester van Merendree en zijn zuster juffrouw Ghislaine-Marie-Danielle-Emilie Kervyn de Merendrée.
- 22.6.1951 : André Van Parys-Standaert verkregen bij koop van Julien Kervyn de Merendrée.

DEN AUDEN THOL

Onder het derde beloop (*Stock-ten-Poucke*) nummers 68 en 69 lezen we : *Dheer Louis Van Hecke met eenen meersch groot 460 roe, in pachte bij Pieter Cocquyt en den selven met een stedeken aende steenen brugge groot 16 roe in pachte bij de weduwe van Guillam Wieme (33).* Zie kaart, nr. 3.

De verdwenen herberg „den auden thol“.
Nu Veldstraat 46 te Merendree.
(Fotoarchief Rietgaverstede, Nevele.)

De voornoemde meers en het stedeke zijn geen eigendom van jonkheer Louys Van Hecke alleen, maar liggen op 17 november 1683 nog steeds *gemeene en onverdeeld* tussen jonkheer Louys Vanden Hecke gehuwd met Marie Anna Vander Stricht, Jan Vander Stricht en Anna Marie Vander Stricht, alle drie kinderen van Philip Vander Stricht, brouwer in „*het Lam*” te Gent en aldaar overleden op 8 april 1674 (34). Jonkheer Louys van Hecke werd aangesteld als voogd over zijn schoonbroer en schoonzuster. Jonkvrouw Anna Marie Vander Stricht werd meerderjarig verklaard voor de *Edele Heren Schepenen van Gedeele* (35).

Zo is het te begrijpen dat de nummers 68 en 69 op naam staan van jonkheer Louys van Hecke, voogd en tevens beheerder van de goederen toebehorende aan de kinderen van Philip Vander Stricht.

De schatting van de goederen van Philips Vander Stricht vermeldt een meers, groot 400 roeden (in werkelijkheid was de meers 460 roeden groot) bij Merendreebrug en in pacht door Pieter Cocquyt.

Deze meers werd op 24 pond groten per gemet geschat, hetzij 32 pond boven nog 3 pond 10 schellingen 6 groten voor de bomen (36).

Anno 1700 was er nog geen sprake van dat er op de westzijde van de huidige Veldestraat aan de Kalebrug een herberg stond. Om de oprichting en de verdere evolutie van de herberg te schetsen is het noodzakelijk even stil te staan bij een geschil tussen jonkheer Guille Le Poyvre, gehuwd met Isabelle Therese Wouters, heer van Vinderhoute, Merendree en Belzele (Evergem) en jonkheer Louys (Mattheus) van Hecke, erfachtig ontvanger van de Kasselrij van de Oudburg in Gent.

Op 15 oktober 1723 werd, door tussenkomst van goede vrienden, een overeenkomst gesloten tussen beide partijen.

De heer van Vinderhoute gaf aan de heer van Hecke in eeuwige cijns „het Aerdeken” op de noordzijde van de brug. (Zie kaart, nr. 4) Het „Aerdeken” was een driehoekige plaats gelegen langs sheerenstraete, ten oosten van neffens den vleughel vande brugge metten noek tot op den cant vande walvaud, is (vanden) heer van Hecke en de straete loopende naer den meulen, voorts lanckx de poorte en huysse van Heer van Hecke, suyt de Calene. De jaarlijkse cijns bedroeg 3 stuivers.

Verder was overeengekomen dat de schippers varend onder de vlag van de heer van Vinderhoute, evenals de inwoners van Merendree vrij mochten laden en lossen aan het „Aerdeken”, want de caije ofte scheetcant ighens de calene bleef de eigendom van de heer van Vinderhoute, die alle onderhoudskosten voor zijn rekening nam. Verder was de heer van Hecke verplicht het huis van Jan Vanhulle, staande op het „Aerdeken” te aanvaarden zodra hij aan Jan Vanhulle het huis van de kinderen van wijlen advokaat Jan Baptiste Vander Stricht staende over d’ander sijde van de voorschr(even) brugge kon verschaffen (37).

Op 17 februari 1724 verkocht heer en meester Joannes Vander Stricht, zoon van wijlen advokaat Vander Stricht, kanunnik van Sint-Salvator in Brugge, een partij meers aan jonkheer Louis (Mattheus) van Hecke (38). Deze partij meers, groot 460 roeden en gehouden van het Leenhof van Vinderhoute was belast met 20 schellingen groten per jaar. Deze meers en het surplus erve wesende met het huyseken en voordere boomcathy-

len groot 16 roe aende voet vande brugge, daervan de grond deel maeckt van de selve partije meersch tsaemen groot 476 roe werd voor 58 pond courant geld verkocht. De verkoper, aldus de verkoopakte, had deze meers geërfd van zijn vader (Jan Baptiste Vander Stricht, advocaat) die hem erfde van zijn vader (Jan Baptiste Vander Stricht, advocaat) die hem erfde van zijn vader (Philips Vander Stricht, brouwer) die hem verkregen had bij koop op 29 maart 1653 van Jan de Beunis (39). Het *huysen* stond op dat ogenblik leeg, zodat Jan Vanhulle kon verhuizen. De jaarlijkse cijns pacht bedroeg vier gulden. Kort na de verhuizing ging Jan Vanhulle een lening aan van 6 pond groten bij jonkheer Louis van Hecke (40). Hiervoor betaalde hij een jaarlijkse intrest van 6 schellingen 8 groten en de cijns van het huis werd op 13 schellingen groten gebracht.

Met deze 6 pond herstelde Jan Vanhulle het huis. Hoe groot de omvang was van de herstellingswerken is niet terug te vinden. Heel waarschijnlijk bestonden *de verbeteringen* in het opsmukken of bijbouwen van een kamer, dienstig als herberg.

Jan Vanhulle was gehuwd met Françoise Willems. Hij overleed te Merendree op 4 maart 1748 (41). Dit gezin telde ten minste drie kinderen : Jan Baptiste, Ludovicus en Hendrick.

Ludovicus erfde de herberg. Twee maand na het overlijden van zijn vader huwde Ludovicus te Merendree op 1 juni 1748 met Petronelle de Voghelaere, dochter van Jan en Godelieve Blanchard (42).

Amper anderhalf jaar later, overleed Ludovicus op 11 december 1749 op 28-jarige leeftijd (43). Zijn 33-jarige weduwe, Petronelle de Voghelaere, bleef achter met haar enig kind Philippe Jacobus Vanhulle. Nog voor het opmaken van de staat van goed bij het overlijden van Ludovicus Vanhulle was zijn weduwe reeds hertrouwd op 14 maart 1750 met Jan Baptiste de Ligne (44).

Op 16 april werd dan de staat van goed opgemaakt (45).

Het enig onroerend goed dat dit sterfhuis bezat was *een huys wesende een herberghe staende aen Merendre brugge op cheijnsgrondt cometerende aen jonkheer Louis Vanden Hecke*. Dit huis was toen belast met *de wooninghe inde noortkamer voor Françoise Willems (46) ende dat haer leven geduerende*.

Het huis bestond uit een keuken, westkamer, noordkamer, zolder en kelder. De inboedel van de keuken werd op 11 pond 15 schellingen groten geschat en bestond uit : *hangel (= haal), brandel (= haardijzer), rooster, tanghe, schuppe en ander iserwerck inde schauwe, alle de stoelen, tafel, spinnewiel, haspel, schrapaeij, confort spoelvat, 27 pont tin en schotels, alle 't copper en aerdewerck, mitsgr. geleiwerck, potten,*

cannen, boutaillen en glasen, 3 tinnen kannen, 30 staelen forchetten, 32 tinnen lepels, eenen iseren pot, trachters, schuimspaen, metalen candelaers ende noch ander cleijne muniteijten.

Opvallend is dat in gans de inboedel van de keuken geen enkel mes te bespeuren valt.

In de westkamer, heel waarschijnlijk dienstig als herberg, bevond zich : *een tafel, elf stoelen, een pluimen bedde met sargen en slaepplaeckens, een banck, brandel, iseren poten, 2 ekels (= vlaskam), 2 coffers, alle de cleederen ende lijnwaet vanden overledenen boven de ghone vercocht, voorts 28 wijn en bier glaesen, 3 steenen geswijngelt vlasch met eenigh rauw vlasch en gaeren, 2 gauden ringen, en een paer oorrijngen, eenen silveren rijnck, een paer silveren gespen boven een paar dito gespen, gelaeten aende weese buyten de prijsie.* Dit alles werd op 36 pond 11 schellingen 8 groten geschat.

Alles wat zich op zolder, in de noordkamer, de kelder en in de stal bevond werd op 19 pond 6 schellingen 8 groten geschat en door Daniël Vyncke, schatter, in aanwezigheid van de deelvoogd nauwkeurig opgetekend : *Ontrent 100 deckpanne, 2 stro koetsen (= rustbedden), 2 paer slaep-laekens, ontrent 100 mutsaerden en eenighe busschen, 2 manden, eenen back, iseren croone, swijne vlees, kuype, een schrapaij, setel, en andere stoelen, 2 taffels, banck, 32 bollen (= boomtronk), koelvat, blomcuype, cannereck, keirsbrander met keirssen; 5 tonnen goet bier, 19 stoop genever, 6 boutaillen wijn, 30 idel boutaillen, koeckpanne, eenen pot met-smeir (= vlees (?) -smeer), 6 steenen kannen, een wascuype, en andere cuypen, stocken ende blocken, ontrent 3 voeren roljngen, een spae, bierboom, tempel (= gereedschap bij weefgetouw behorend) en bustels, een lieder (= ladder ?) en 6 hinnen meteen kiecken.* Het totale aktief werd op 67 pond 13 schellingen 4 groten geschat.

Uit de schuldenlast blijkt dat Ludovicus van zin was verbouingswerken uit te voeren. De rekening van *Sieur N. Stevens tot Meulestede* voor levering van pannen en *delen* (= planken) (9:8:0) en deze van *Monsieur de Waele* uit Gent voor levering van vloersteen (3:8:0) waren bij zijn overlijden nog niet betaald. Ook Jacobus Demulder, voor levering van ijzerwerk, had nog 1 pond 11 schellingen groten te goed.

Ludovicus stond voor 39 pond 6 schellingen 3 groten in het krijt bij meerdere personen over levering van :

Bier	: Joannes Verheije Landegem	12: 2: 0
	<i>Monsieur</i> Martens Gent	5:16: 8
	<i>Monsieur</i> Brauwer Gent	11:13: 4

Totaal : 30:12: 0

Brandewijn	: <i>Monsieur</i> Dewaele Gent	3: 8: 0
	Jacobus de Scheemaecker	2: 2:11
		<hr/>
	Totaal :	5:10:11

Genever : Hendrick Vanhulle 3: 3: 4

Van Francoise Willems (zijn moeder) had Ludovicus 2:4:4 pond gr. geleend en van Jan de Baets had hij 12 pond gr. ontvangen.

Aan jonkheer Louis van Hecke was hij een obligatie van 25 pond groten courant schuldig. Het totale passief beliep tot 103 pond 11 schellingen 3 groten.

De begrafeniskosten, die volledig ten laste van de wees Philippe Jacobus Vanhulle vielen, bedroegen 5 pond 10 schellingen 5 groten courant.

De staat sluit aldus met een tekort van 35 pond 11 schellingen 3 groten courant. In werkelijkheid werd in de liquidatie een fout begaan, want het totale bezit was immers 67 pond 13 schellingen 4 groten en de schuld 103:11:3, zodat het tekort maar 35 pond 7 schellingen 11 groten bedroeg.

De wees, Philippe Jacobus Vanhulle, was aan zijn moeder de som van 23 pond 6 schellingen en 6 deniers schuldig. Hetzij :

de helft van 35:11:7	of	17:15: 7: 6
de begrafeniskosten		5:10: 5
		<hr/>

Totaal	23: 6: 0: 6
--------	-------------

Op 29 januari 1757 overleed de 72-jarige Francoise Willems weduwe van Jan Vanhulle (47). Zoals hoger vermeld had zij *vrije woonste in de noordkamer* en dit *haer leven geduerende*. Met haar overlijden konden Jan Baptiste de Ligne en zijn vrouw Petronelle de Voghelaere, vrij over het ganse huis beschikken. Zo besloten zij samen met Jan Baptiste Vanhulle, voogd van de wees Philippe Jacobus Vanhulle, het huis te verkoopen aan jonkheer Louis Vanden Hecke, heer van Lembeke etc (48).

Op 23 augustus 1760 werd de koop beslecht van :
de ediftien ende catheylen (= inboedel) van een steenen huys, synde eene herberghe met den kelder, wijnbacken, ingemaecte slaepkoetsen (= bedstede) in de camers, backhoven, boomen ende haegen emmers generallyck ende specialyk alle 't gonne aert, wortel ende nagelvast te bevinden op seshien roeden erfve competerende aenden Heere cooper.

De koopsom, 116 pond 13 schellingen 4 groten, werd tussen Philippe Jacobus Vanhulle en zijn moeder verdeeld. Philippe Jacobus ontving 58 pond 6 schellingen 8 groten uit die koopsom, verminderd met 23 pond 6 schellingen 6 deniers volgens de staat van goed van zijn vader. Rest nog 35 pond 7 groten 6 deniers.

Kort voor zijn overlijden bouwde Ludovicus Vanhulle een nieuwe kamer aan het bestaande huis. Daar de werken nog niet voltooid waren bij zijn overlijden, liet zijn weduwe samen met haar echtgenoot de werken voltooien en werd de ingevallen keuken gerestaureerd. Na het sluiten van de staat van goed van Ludovicus betaalde Jan Baptiste de Ligne alle schulden *over materialen en aerbijs*. De herstellingswerken beliepen tot 42:6:11 pond groten, waarvan de helft ten laste kwam van de wees Philippe Jacobus. Zo bleef er voor de wees maar 13 pond 17 schellingen 8 groten over plus 4 pond 18 schellingen 10 groten uit de successie van Francoise Willems, grootmoeder van Philippe Jacobus.

In totaal moest de wees dus 18 pond 16 schellingen 6 groten profiteren *de welke moeten blijven berusten onder den Heere cooper* (Louis Vand den Hecke) *tot 'er tijdt dat men occasie sal vinden om de selve rentewijs aen te leggen, ende den jaerlijckxschen intrest van diere bij de twee eerste comparanten Jan Baptiste de Ligne en Petronelle de Voghelaere) tot sweese selfswordinge geprofiteert te worden*. De bedoelde intrest werd aan Petronelle de Voghelaere en Jan Baptiste de Ligne toegewezen als onderhoudsgeld voor de wees.

Hendrik Vanhulle zoon van Jan (Merendree) stelde zich *seker borge ende selfs principael* over Jan Baptiste Vanhulle, zijn broer, ook wonende te Merendree voor de voorschreven som. Som welke Jan Baptiste Vanhulle *als voogd administratieve* over Philippe Jacobus ontving van jonkheer Louis van Hecke uit de koopsom van het huis en herberg. Het resterende deel, 99 pond 16 schellingen 10 groten, met aftrok van een obligatie van 25 pond courant werd door jonkheer Louis van Hecke aan Jan Baptiste de Ligne en Petronelle de Voghelaere uitbetaald (49).

Na de verkoop van de herberg verhuisden Jan Baptiste de Ligne en Petronelle de Voghelaere en werd in 1761 als nieuwe pachter een zekere Jan Francies Pieters zoon van Lieven vermeld; op dat ogenblik 30 jaar en ongehuwd (50). Hij werd geboren te Merendree op 4 maart 1731 als zoon van Livinus en Elisabeth van Nieuwenhuysse (51).

Twaalf jaar zou hij als vrijgezel de herberg uitbaten. Hij huwde te Bassevelde op 25 mei 1773 met Petronelle Coleta Pollet (52). Zij werd aldaar geboren op 1 mei 1750 als dochter van Anthonius in zijn derde huwelijk met Emerentia De Langhe (53).

In de lijst van de publieke herbergen, opgenomen op 3 augustus 1774, lezen we volgende tekst : *Eene onghenaemt bewoont bij Jan Francies Pieters staende aen Merendre brugge op den westcant van de straete synde pont ende dorpwegh, disterende van de voorgaende (het wethuys op het dorp nevens het kerkhof deser prochie) salvo justo 100 roe (54) geërigeert volgens dat den bewoonder heeft gehoort met permissie van wijlen den Heere deser prochie van over vijftigh ende meer jaren (55).* Hieruit kunnen we besluiten dat de herberg anno 1724 moet opgericht zijn door Jan Vanhulle (zie voetnoot 39).

Eigenaar jonkheer Lodewijk Mattheus vanden Hecke zoon van Louis en van Marie Cornelia de Ghellinck overleed op 11 november 1772 en werd in de kerk van Lembeke begraven. Hij was tweemaal gehuwd. In zijn eerste huwelijk met jonkvrouw Francisca Philippina Lefèvere had hij twee kinderen : Lodewijk Bernard en Barbara Xaveria. Bij zijn tweede vrouw, jonkvrouw Marie Agnes Josepha Odemaer, had hij nog zes kinderen; allen minderjarig bij zijn overlijden (56).

Op 29 oktober 1773 doen vrouw Marie Agnes Odemaer, vrouw Barbara Xaveria Vanden Hecke gehuwd met jonker Franchois Piers en kanunnik Robertus Jacobus Vanden Hecke, als oom en voogd van de zes minderjarige kinderen, afstand van verschillende onroerende goederen in het voordeel van jonker Louis Bernard Vanden Hecke, momenteel Heer van Lembeke en erfachtig ontvanger van de Kasselrij van de Oudburg van Gent.

Onder deze onroerende goederen bevond zich, naast het *speelgoed* (= buitengoed) (zie kaart nr. 5) en vele andere partijen land, *eene huysstede ende erfve, herberghe wesende alwaer voor teecken uytsteect den auden tol... groot 35 roe en bewoont bij Pieters (57).*

Op 14 oktober 1774 liet jonker Louis Bernard Vanden Hecke al zijn onroerend goed schatten. Over de herberg lezen we : *eenen herberghe genaemt den hauden thol groot in gronde 19 roe, gebruikt bij Jan Frans Pieters met nog een meerselken daeraen gelegen.* De prijs van de grond werd op 17 pond 16 schellingen groten geschat en het huis met alle roerende goederen op 260 pond. Hiervoor betaalde Jan Francies een jaarlijkse pacht van 8 pond, doch stond op dit ogenblik twee jaar pacht achter (58).

Het moet rond 1770 geweest zijn dat de herberg een naam kreeg. Stond zij in de lijst van de herbergen van 1774 als *onghenaemt*, bij de afstand van goederen in 1773 werd zij reeds *auden thol* genoemd. Op 14 oktober 1779 was de naam *auden thol* reeds ingeburgerd, want nu werd hij bij

de opneming van de herbergen vermeld als *eene herberge genaemt den auden thol aen Meerendre brugge bewoont bij Jan Frans Pieters nu zestig jaren herberge gemaakt* (59).

Jonkheer Louis Bernard Vanden Hecke verkocht op 14 december 1779 „den auden thol” aan Jan Frans Pieters voor de som van 425 pond vlaams wisselgeld. Het huis samen met de grond was ongeveer 36 gentse roeden groot (= 5 a 34 ca). Met kerstavond 1779 kon de koper vrij over het goed beschikken (60).

Jan Francies Pieters overleed circa 1781. Dit kunnen we veronderstellen daar zijn weduwe Petronelle Coleta Pollet hertrouwde te Merendree op 4 februari 1783 met Jan Baptiste van Hee, geboortig van Ruysedele (61). Deze gegevens sluiten aan bij de gegevens uit het landboek dat Jan Baptiste van Hee zoon van Jan en gehuwd met de weduwe van Jan Francois Pieters in 1783 als eigenaar en gebruiker van „den auden thol” vermeldt (62). Op 23 september 1793 staat Jan Baptiste van Hee nog steeds vermeld als bewoner van „den auden thol” (63). In datzelfde jaar had voor Philippe Eugène de Langhe, notaris te Bellem, de verkoop plaats van *eene schoone ende gepreviligeerde en wel gecallante herberge genaemt den ouden thol, met keuken, dry camers, peerdstal, hautlogie (= klok, uurwerk) en veele andere gerieffelijckheden*.

Op 5 september, zijnde de vierde zitdag, werd de herberg toegewezen aan Anthone Heije tot Drongen die in opdracht van Isaac Wijckaert handelde. De koopsom, 374 pond groten wisselgeld, werd op 24 december 1793 in aanwezigheid van de getuigen Martinus Standaert van Merendree en Jacobus de Winter van Hansbeke in handen van Jan Baptiste van Hee betaald (64).

Isaac Wijckaert, waard in „het Lammeken” aan de overzijde van de straat, werd dus ook eigenaar van „de oude thol”.

Eigenaars van 1800 tot heden :

1800 : Isaac Wijckaert

1840 : De Grave Seraphina vrouw Petrus De Cock, landbouwer (65).

Anno 1900 tot heden : de familie Kervyn de Merendree.

Luc NEYT

Voetnoten

- (1) R.A.G., Heerlijkheid Mer., reg. 185, f° 76.
- (2) S.A.G., reeks 28 - 44/185, f° 27.
- (3) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 65, f° 88.
- (4) F. DE POTTER en F. BOECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten van de Provincie Oost-Vlaanderen*. Eerste reeks. *Arrondissement Gent*, deel V, *Merendree*, blz. 14.
- (5) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 65, f° 88v.
- (6) Idem, reg. 83, f° 52.
- (7) Idem, reg. 66, f° 250.
- (8) Idem, reg. 66, f° 75.
- (9) Idem, reg. 66, f° 223.
- (10) Idem, bundel 119.
- (11) Idem, bundel 120.
- (12) R.A.G., Familiefonds nr. 1903.
- (13) R.A.G. PR. Mer., overlijdens 1674 en 1677, f° 1938 en 1962.
- (14) Idem, geboorten 1643, 1644, 1647, 1656 en 1658, f° 50, 55, 62, 108 en 127.
- (15) R.A.G., Familiefonds nr. 1904.
- (16) Idem, nr. 1905, f° 19.
- (17) Idem, nr. 1907.
- (18) R.A.G., Heerl. Mer. reg. 109, f° 90.
- (19) Idem, reg. 109, f° 90 v.
- (20) R.A.G., PR. Mer., huwelijken 1730, f° 1897.
- (21) Idem, geboorten 1731, f° 702.
- (22) Idem, geboorten 1733, f° 714.
- (23) RAG. Heerl. Mer. bundel 5
Reeds in 1589 en 1616 was het houden van een herberg gereguleerd. Het aantal was zodanig aangegroeid en de toestand was in onze streken zo somber dat keizerin Maria Theresia op 21 juli 1779 een nieuw plakkaat of verordening publiceerde. (Land van Nevele Jrg. VII - 1976 blz. 66)
Op 14.10.1779 werden te Merendree alle herbergen en *cantynen* opgenomen. De lijst van de publieke herbergen binnen de parochie van Merendree en afgedrukt in het *Land van Nevele*, Jrg. VII, blz. 70 is niet de lijst van 1779 maar wel die van 1774. De lijst van 1779 vermeldt immers voor „*het Lammeken*“ : *eene herberge aende geseide brugge genaemt het Lammeken bewoont bij Isaac Wijckaert van auden tijde ook altijd voor herberge gereputeert geweest.*
- (24) R.A.G., PR. Mer., overlijdens 1776, f° 2468.

- (25) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 188, f° 74.
- (26) Idem, reg. 109, f° 90 v.
Bij delfwerken op de oprit van het huidige huis Veldestraat 19 zijn we op de oude fundering gestoten, die met roggemeel was gemetselt.
- (27) Idem, reg. 82, f° 218 v.
- (28) Idem, reg. 117, f° 118.
- (29) R.A.G., Fonds Oudburg, bundel 146.
- (30) R.A.G., Modern Archief Merendree 78.
- (31) R.A.G., Kaarten en plannen 2079.
- (32) Koopakte van 22.6.1951.
- (33) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 185, f° 69 Stocq te Poucque.
- (34) R.A.G., Familiefonds, nr. 1094.
- (35) Idem, nr. 1903.
- (36) Idem, nr. 1904.
- (37) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 108, f° 62.
- (38) Idem, reg. 108, f° 69v.
- (39) Medeërfgenaam van „*het Lammeken*“ in 1652.
- (40) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 108, f° 76.
- (41) R.A.G., PR. Mer., huwelijken, boek 4, f° 1985^A.
- (42) Idem, boek 4, f° 2148.
- (43) Idem, overlijdens, boek 7, f° 2367.
- (44) Idem, huwelijken, boek 4, f° 2155.
- (45) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 74 f° 338.
- (46) Moeder van Ludovicus Vanhulle.
- (47) R.A.G., PR. Mer. overlijdens, boek 7, f° 2392.
- (48) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 76, f° 41v.
- (49) Idem, reg. 76, f° 82.
- (50) Idem, reg. 188, f° 56.
- (51) R.A.G., PR. Mer., geboorten, boek 3, f° 701.
- (52) R.A.G., PR., Bassevelde, geboorten, boek 13, f° 27v.
- (53) Idem, huwelijken, boek 12, f° 23 v.
- (54) 100 roe = 100 x 3,85 m = 385 m²
- (55) R.A.G., Heerl. Mer., bundel 5.
- (56) R.A.G., Familiefonds Vanden Hecke.
- (57) Idem, nr. 1985.
- (58) Idem, nr. 1918.
- (59) R.A.G., Heerl. Mer., bundel 5.
- (60) Idem, reg. 115, f° 84.
- (61) R.A.G., PR. Mer., huwelijken, boek 8, f° 2265.
- (62) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 188, f° 56.
- (63) R.A.G., Fonds Oudburg, nr. 146.
- (64) R.A.G., Heerl. Mer., reg. 118, f° 14v.
- (65) R.A.G., Kaarten en plannen, nr. 2079.

DOCUMENTATIECENTRUM

„HET LAND VAN NEVELE”

AANWINSTEN 1981

- A. BRAET, Het geslacht Braet door de eeuwen heen (1295-1980), Erembodegem - Aalst, 1981.
- C. BUYSSE, Tantes, Antwerpen-Amsterdam, 1981.
- N. CAMPS, G. COBBAERT, R. SCHEPMANS, Evenementenkalender voor het Brabantse Volksleven, Brussel, 1981.
- D. DE BORGER, Kaatssport in Vlaanderen, Brussel, 1981.
- F. DEBRABANDERE, Kortrijkse Naamkunde 1200-1300 met een kumulatief familienamenregister, Kortrijk, 1980.
- K. DE CLERCK (samensteller), Kroniek van de strijd voor de verneerlandings van de Gentse universiteit, Antwerpen, 1980.
- R. DE HERDT, In en om de alambiek. Jenever en alcoholstokerijen, Gent 1981. (Catalogus bij de tentoonstelling 13 juni - 20 september 1981.)
- P. DEPREZ, De inkomsten van het land van Nevele II. De inkomsten van de heerlijke renten, in *Bijdragen tot de geschiedenis der Stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde*, jg. XXXIII (1966), blz. 53-72.
- P. DEPREZ, Het bevolkingscijfer in de heerlijkheid Nevele gedurende de 16e, 17e en 18e eeuwen, copie uit *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, Nieuwe reeks, deel IX (1955), Gent, 1955.
- K. HAERENS, Straatnamen van het oude Gent, Gent, 1981.
- A. JANSSENS, Brandblussen eertijds en de brandweer van Nevele, in *Bijdragen tot de geschiedenis der Stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde*, jg. XXVII (1960), blz. 97-131.

- A. JANSSENS, De tegelvondsten in de kerk van Nevele, in *Bijdragen tot de geschiedenis der Stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde*, jg. XXXIII (1966), blz. 85-98.
- A. JANSSENS, Het Reizigers-, Vracht- en Postverkeer te Nevele, in *Bijdragen tot de geschiedenis der Stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde*, jg. XXVIII (1961), blz. 99-126.
- N. KERCKHAERT, Oude Oostvlaamse Huisnamen, deel 2, G.-J., Gent 1981 (Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen, Bijdragen nieuwe reeks, nr. 16).
- N. LAENEN, R. RENSON, H. SMULDERS, B. VANREUSEL, Volkssporten en Kinderspelen in Vlaanderen, Bokrijk, 1979 (Bokrijkse Berichten, XVI).
- M.L. LOMAN, J. LUYSSAERT, J. TAELEMAN, Literaire Benevelingen. Anderhalve eeuw literatuur in Nevele, Nevele 1981.
- F. MICHEM, Vinktse hoeven en hun bewoners, Deinze 1980.
- F. MICHEM, Vinkt. 176 jaar bestuurlijke zelfstandigheid 1800-1976, z. pl. (Deinze), 1981.
- R. MOELAERT, De Koninklijke handboogmaatschappij Sint-Sebastiaan te Merendree, in *Appeltjes van het Meetjesland*, 1979, blz. 73-136.
- R. MOELAERT, De Sint-Radegondekerk te Merendree en haar kunstpatrimonium in *Appeltjes van het Meetjesland*, 1980, blz. 5-99.
- NEYT, De Straten van Goed van de Heerlijkheid Merendree, dl. II, 1675-1739, Tielt, 1981.
- J. VAN DER EYCKEN en D. VAN DOOSSELAER, Het leven gaat verder, Nevele, 1981.
- A. VER ELST, De Oostvlaamse Buurttram in beeld, Zaltbommel, 1981.
- X. Beschermde Monumenten en Landschappen in de Provincie Oost-Vlaanderen 1977 (overdruk uit *Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen* 1977).

- X, Beschermde Monumenten en Landschappen in de Provincie Oost-Vlaanderen 1978 (overdruk uit *Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen* 1978).
- X, Beschermde Monumenten, Stadsgezichten en Dorpsgezichten in de Provincie Oost-Vlaanderen 1979, (overdruk uit *Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen* 1979).
- X, Historische Schets van 200 jaar vrijzinnigheid in Vlaanderen. Catalogus bij de mobiele tentoonstelling, Brussel, 1980.
- X, Kultureel Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen 1979, Gent, 1981.
- X, Oostvlaams Literair Lexicon (Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen, Bijdragen, nieuwe reeks, nr. 15), Gent, 1981.
- X, Oostvlaamse Literaire Monografieën, deel IV, Gent, 1981 (Kultureel Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen, Bijdragen, nieuwe reeks nr. 14)
- X, Volksdevotie en bedevaartvaantjes. Catalogus bij de tentoonstelling op 20, 21, 27 en 28 juni 1981 te Ruisbroek - Puurs.

Jan LUYSSAERT

**„HET LAND VAN NEVELE” 1981, JAARGANG XII
(INHOUDSANALYSE)**

Auteurslijst

A. BAUWENS, De verdwenen molens van Meigem, blz. 402-405.

Boekbeoordelingen

A. BRAET, Het Geslacht Braet door de eeuwen heen (1295-1980),
blz. 239.

C. BUYSSE, Tantes, blz. 240.

L.K. CUMPS, De Tempeliers in Vlaanderen, blz. 240-241.

G. GADEYNE, Oostvlaamse medici en parochiepriesters, slachtoffers van de tyfusedemie, blz. 411.

E. LELYS, Onze Voorouders in de legers van Napoleon, blz. 242.

F. MICHEM, Vinktse hoeven en hun bewoners, blz. 244-245.

L. NEYT, De Staten van Goed van de heerlijkheid Merendree,
blz. 409 - 410.

L. NEYT, De Staten van Goed van de heerlijkheid Merendree,
blz. 409-410.

M. VANDECASTEELE, Vlaamse uitwijking naar Santo Domingo
(1699-1700), blz. 249-252.

X, Historische Schets van 200 jaar vrijzinnigheid in Vlaanderen,
blz. 243.

X, Avifauna-gids van het Gewest Gent en de Kanaalzone,
blz. 238-239.

A. BOLLAERT, Boekbeoordeling, blz. 238-239, 249-252.

- A. BOLLAERT, Basiel De Craene en ... de posterijen, blz. 406 - 407.
- A. BOLLAERT en J. LUYSSAERT, Perceelsreconstructie van Poesele in de 17e eeuw met toponymie van de 15e eeuw tot heden, blz. 43-143.
- A. DAUW, Vlamingen te Moline (Illinois), blz. 408.
- J. DECAVELE, Het Land van Nevele in de hervormingstijd, blz. 147-174.
- A. JANSSENS, Een Engels piloot begraven op het kerkhof van Baarle-Drongen, blz. 219-224.
- A. JANSSENS, De Nevelse „reuzen” - geschiedenis, blz. 225-232.
- A. JANSSENS, Het „Hof van Nevele” in Gent, blz. 233-236.
- A. JANSSENS, Boekbeoordeling, blz. 240.
- Kroniek*, blz. 416-423.
- J. LUYSSAERT, Het Land van Nevele 1980, jaargang XI (Inhoudsanalyse), blz. 412-415.
- J. LUYSSAERT, Boekbeoordeling, blz. 409, 410, 411, 242-243, 244-247, 247-248.
- J. LUYSSAERT en A. BOLLAERT, Perceelsreconstructie van Poesele in de 17e eeuw met toponymie van de 15e eeuw tot heden, blz. 43-143.
- R. MOELAERT, Uit vijf oorkonden over tienden te Hansbeke, blz. 387-392.
- J. VAN DE CASTEELE, Wapenschilden uit het Nevelse, blz. 393-401.
- J. VAN DE CASTEELE, Napoleonisten in het Nevelse, blz. 175-218.
- J. VAN DE CASTEELE, Boekbeoordeling, blz. 239, 240-241, 242, 243-244.

Verslagen, blz. 253-259.

Voor U gelezen, blz. 409-411, 238-252.

X, Nog de verdwenen molens van Meigem, blz. 237.

Illustraties

Vernield Engels vliegtuig van Serg. Pilot C.-M Alen - Mahon te Baarle-Noordhout, 23 oktober 1918, blz. 220.

Grafzerk van Cecil Maurice Alen - Mahon op het kerkhof van Baarle-Drongen, blz. 221.

Twee postkaarten met een gedicht van B. De Craene, blz. 407.

Het wapen van de familie De Montmerency, kafttekening bij nr. 1.

Vervennes molen te Meigem, blz. 404.

Carons molen te Meigem, blz. 405.

Illustratie uit de bundel „Novellen” van R. en V. Loveling „Meester Huyghe werd gedragen door Napolenisten”, blz. 210.

Nevelse reus Wouter van Nevele met o.m. A. De Pauw en C. De Pestel in 1956, blz. 226.

Voorpagina van het *reuze* „trouwboek” van Wouter van Nevele en Johanna van Beveren, blz. 227.

Nevelse reus Joanna van Beveren in 1957, blz. 229.

Nevelse reus Gust van Kerrebroek in 1981, blz. 231.

Fragmenten van de reproductie *Panoramisch zicht 1534* van Gent waarop het „Hof van Nevele” voorkomt, blz. 235.

Kaart in bijlage bij nr. 2-3, perceelstructuur van *Poesele* anno 1670.

De molen van *Poesele* in 1957, kaftfoto bij nr. 2-3.

Perceelskaart van *Poesele* deel A uit het landboek van 1639, blz. 59.

Perceelskaart van *Poesele* deel B uit het landboek van 1639, blz. 64.

Perceelskaart van *Poesele* deel C uit het landboek van 1639, blz. 71.

Perceelskaart van *Poesele* deel D uit het landboek van 1639, blz. 136.

De *Sint-Helena*-medaille, kaftfoto bij nr. 4.

Brevet van de *Sint-Helena*-medaille, blz. 201.

Brevet waardoor de titularis door koning Leopold I gemachtigd werd de *Sint-Helena-medaille* te dragen, blz. 203.

Spottekening van de *Sint-Helena-medaille*, blz. 208.

Wapenschilden van de Montmorency, de Lalaing, de Preud'homme d'Hailly de Nieuport, Pycke de Peteghem, Della Faille de Nevele, de Bousies, van de Woestyne de Hansbeke, t' Kint de Roodenbeke, Mulle de Terschueren, le Fevere de ten Hove, Kervyn de Meerendree, Buysse, Dyserinck, blz. 394-400.

Jan LUYSSAERT

VOOR U GELEZEN

F. MICHEM, *Vinkt, 176 jaar bestuurlijke zelfstandigheid 1800-1976*, z. pl. (Deinze), 1981.

In dit werkje wil de auteur een zakelijk overzicht brengen van de „mannen van de wet” in de gemeente Vinkt en dit gedurende een welbepaalde periode, nl. de periode van bestuurlijke zelfstandigheid voor de gemeente. Deze periode neemt een aanvang in 1800, toen Napoleon besliste dat elke gemeente zou bestuurd worden door een gemeenteraad en eindigt met de fusie van 1977 toen Vinkt bij Deinze werd gevoegd.

De periodisering, die onze laatste drie bestuursvormen omsluit (Frans, Nederlands, Belgisch) deed ons vermoeden dat we de politieke strubbelingen, regimeveranderingen, sociale moeilijkheden en economische-conjuncturele schommelingen vanuit het dorp Vinkt zouden kunnen volgen.

Het hele relaas is echter zeer zakelijk en onleesbaar gebleken. Het beantwoordt geenszins aan de verwachtingen.

De auteur heeft zich beperkt tot een opsomming die op vele plaatsen onvolledig is. Uit dit onvolledig materiaal worden dan groteske conclusies getrokken.

Enkele voorbeelden uit het nawoord :

- „*Uit deze naamlijst van gemeentelijke gezagsdragers blijkt tenvolle dat vooral notabelen en welgestelde boeren zitting hebben gehad in de gemeenteraad*” (p. 18). De auteur vergeet hierbij te vermelden dat hij in de 19de eeuw bedoelt. Hoe hij tot zo'n besluit komt weten wij niet want slechts van enkele gemeenteraadsleden wordt het beroep aan de lezer meegedeeld.
- „*Toen de weg naar de stembus werd opengesteld voor de kleine man... kreeg de gemeenteraad meteen een ander, meer democratisch uitzicht, waar alle standen aan bod kwamen*” (p. 18). We zijn op zoek gegaan naar bewijzen van dit toch wel krachtige en overtuigend besluit. Nergens gevonden !

Zo kunnen we doorgaan. De auteur is blijkbaar met een idee fixe aan deze studie begonnen. De zaken, de feiten die hij ontdekt of vaststelt verklaart hij niet door de context te schetsen maar met uitspraken als „hoe kan het ook anders...” (p. 18), „geen wonder dat...” (p. 18).

Daarmee willen we de kritiek op dit besluit afsluiten en ons meer toespitsen op de tekst zelf. We doen slechts een beperkte greep uit de historische onnauwkeurigheden.

- „*Gelijk overal elders verliep de eerste gemeenteverkiezing na de bevrijding (WO I) in een zeer gespannen sfeer*” (p. 13). Of deze bewering correct is of niet laten we in het midden. Achtergronden en een beetje uitleg waren zeker niet overbodig.
- 1926 : „*de kieskampagne was zeer emotioneel geweest*” (p. 13). Wat dit inhield mogen we dromen.
- „*Algemeen eenvoudig stemrecht*” (p. 13) i.p.v. algemeen enkelvoudig stemrecht.
- „*Tekenend voor die tijd (± 1840) zijn twee ambtelijke antwoorden op vragen van hoger hand*” (p. 7). De dan geciteerde teksten zeggen weinig en zijn misschien met moeite richtinggevend voor Vinkt in die periode. Ze zijn zeker niet tekenend voor de tijd !

Op een andere plaats (p. 11) stelt de auteur dat het aantal kiezers merkbaar stijgt vanaf 1872 omdat dan de vereiste kiescijns voor de gemeenteverkiezingen wordt verlaagd tot 10 frank en in 1893 door de invoering van het algemeen meervoudig stemrecht voor mannen. Hij vermeldt bij dit laatste dat gezinshoofden tot vier stemmen mochten uitbrengen. Het zou voor de lezer nuttig zijn geweest de redenen voor die vierde stem te kennen (zij was ingegeven door een conservatieve reflex). Verder mochten de beperkende bepalingen hier zeker niet ontbreken nl. de verhoging van de minimumleeftijd om te mogen stemmen tot 30 jaar en het feit dat elke kiezer ten minste 3 jaar in de gemeente moest verblijven om het kiesrecht te bezitten.

En wanneer we hier de puntjes op de i willen zetten is het niet het aantal kiezers dat spectaculair stijgt maar het aantal stemmen.

Het is duidelijk dat de auteur over een goede documentatie beschikt. Het slecht en onvolledig weergeven van dit materiaal en het lukraak interpreteren zijn voor elk historicus en heemkundige die zichzelf respecteert uit den boze.

Verder moet men er, ons inziens, als auteur van uitgaan dat niet iedereen een grondige kennis van de Belgische geschiedenis bezit zodat zelfs in een zakelijk commentaar een beetje uitleg niet misstaat.

Lieven DE RUYCK

VERSLAGEN

- *Zondag 13 december 1981, lezing door Dr. J. Decavele, over „Van die beroerlicke tijden“ in de eetzaal van het klooster te Hansbeke. Zesendertig aanwezigen.*

De praktische organisatie van deze voordracht lag in handen van ons bestuurslid de heer R. Leenknecht, die niet alleen als schooldirecteur van Hansbeke het lokaal ter beschikking stelde maar in Hansbeke zelf zorgde voor de noodzakelijke propaganda voor deze voordracht. Na het openingswoord van voorzitter J. Luysaert nam Dr. J. Decavele het woord.

Johan Decavele (1943) studeerde geschiedenis te Leuven en aan het Institut für europäische Geschichte te Mainz. Hij promoveerde in 1972 bij Prof. J.A. van Houtte op een dissertatie over het protestantisme in Vlaanderen, een werk dat bekroond en uitgegeven werd door de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. *De dageraad van de reformatie in Vlaanderen (1520-1565)*, 2 dln., Brussel, 1975). Sinds 1971 is hij stadsarchivaris van Gent. Sindsdien publiceerde hij diverse studies betreffende de religieuze geschiedenis der Nederlanden in de zestiende eeuw en betreffende de Gentse stadsgeschiedenis, thema's waarrond hij in Gent ook een aantal tentoonstellingen organiseerde. In 1976 werd hij bekroond met de Winkler Prins-prijs voor geschiedenis.

In zijn voordracht wilde Dr. J. Decavele in de eerste plaats het beeld schetsen van de algemene sfeer rondom de godsdiensttroebelen in de zestiende eeuw. Aan de typische feiten en personen uit ons werkgebied wijdde hij een uitvoerige studie die verscheen in ons *Driemaandelijks Berichtenblad*, jg. XII (1981), afl. 4, blz. 147-174.

Alle aanwezigen ontvingen een kort schema van de voordracht. Eerst had spreker het over de eerste sporen van het nieuwe denken : humanisten die de intellectuele bovenlaag herontdekten in het begin van de zestiende eeuw de bijbel maar ook op de rederijersfeesten van Gent (1539) en Deinze (1549-1553 en 1566) waren reeds duidelijke sporen van bijbels denken en aanvallen op allerlei roomse gebruiken zoals aflaten en sacramenten.

Na deze eerste sporen van bijbels denken ging de spreker dieper in op de verschillende protestantse richtingen : Lutheranisme en Dopers

(revolutionaire wederdopers). Tussen 1538 en 1550 ontstaat er een breuk waaruit de Doopsgezinden, (volgelingen van Menno-Simons of „Mennisten“ genoemd) Gereformeerden en Calvinisten ontstaan.

In het wonderjaar 1566 zijn het vooral de Calvinisten die in Vlaanderen de plak zwaaien : ze houden hagepreken, organiseren de beeldenstorm door heel Vlaanderen en richten Calvinistische kerken en gemeenten op. Maar weldra stuurde Filips II zijn *hertog Alva* die onder een bloedige repressie de godsdienststopstand probeerde te onderdrukken, bovendien moest de bevolking in een nieuw belastingsstelsel (twintigste penning) de Spaanse troepen helpen betalen. Dit alles kon niet beletten dat tussen 1578 en 1584 Gent een calvinistische stad werd en Vlaanderen een Calvinistisch land.

Door een aantal militaire acties viel Gent in 1584 onder Farnese.

Het gevolg was dat de Vlaamse Calvinisten massaal hun land verlieten en emigreerden naar Engeland, Nederland en Duitsland (*). Vooral in Nederland zorgden ze voor een grote economische bloei in de „Gouden eeuw“.

Het katholicisme werd in Vlaanderen weer hersteld en tijdens de Contra-reformatie (o.m. onder impuls van de Jezuiten) werd de overwinning over de Geuzen gestalte gegeven. Maar het protestantisme was niet uitgeroeid. In het Land van Nevele, met name in Hansbeke en Merendree bleven Wederdopers verder leven tot na 1650.

J. L.

— *Zondag 20 december 1981, stalkaarsenwandeling in Hansbeke, o.l.v. bestuurslid R. Leenknecht. (28 personen)*

Voor deze stalkaarsenwandeling hadden we samenwerking gezocht met de chiro-jeugd van Hansbeke. Om streekgebonden, volkse gebruiken ook niet bij de jeugd te laten verloren gaan hadden we aan deze jongens en meisjes gevraagd in een van hun knutselzondagen stalkaarsen te maken. En dit is prachtig gelukt. Alleen was het weder erg winters en koud en de allerkleinsten waren die dag thuisgebleven. Toch stonden een twintigtal kinderen en maar 8 volwassenen klaar op het stationsplein van Hansbeke.

(*) J. BRIELS, *De Zuidnederlandse Immigratie 1572-1630*, Haarlem, 1978. In het bezit van het Dokumentatiecentrum „Het Land van Nevele“.

De wandeling zelf trok door een enig mooi Hansbeeks sneeuwlandschap. Na ongeveer een uur stappen, bij het licht van de stalkaars, kwamen we weer in de gemeentesaal van Hansbeke aan. Hier koos een jury uit de aanwezige brandende stalkaarsen de vijf mooiste. Deze eerste vijf kinderen konden aan de prijzentafel een mooi geschenk uitkiezen.

De geschenken waren geschonken door mevrouw Steyaert (Nevele), L. Lavent (Vosselare) en de heer M. Michiels (Vosselare). Daarna mochten ook nog alle andere kinderen een prijs uitzoeken.

Ons bestuurslid R. Leenknecht had ondertussen samen met zijn vrouw de tafels gedekt om de kinderen warme chocolademelk met koeken aan te bieden. De volwassenen konden zich ondertussen opwarmen aan koffie met „schietspoelen” en natuurlijk een streekgebonden „druppel”.

J.L.

- *Zondag 7 februari 1982, twaalfde statutaire vergadering en lezing door de heer J. Luysaert over „Ons Licht” in Merendree. Zestig aanwezigen.*

Bij het binnenkomen konden de aanwezigen meteen een kleine verzameling lantaarns, kandelaars, olie- en petroleumlampen bewonderen. Met de hulp van de heren A. Janssens, D. D’Hooge en H. Verhaege had de spreker een geschiedkundig overzicht van onze verlichting samengesteld. In zijn uiteenzetting besprak hij achtereenvolgens de toortsen, olie- en vetlampen, kaarsen en kandelaars, lantaarns en petroleumlampen. Ook besteedde hij enige aandacht aan de openbare verlichting in Nevele. Dit was treffend geïllustreerd op enkele fotopanelen, samengesteld door de heer A. Janssens, conservator van het museum „Rietgaverstede” te Nevele. Na de lezing weidden nog enkele aanwezigen uit over de carbidverlichting zoals die lange tijd heeft bestaan o.m. in Lotenhulle en Aalter.

Tijdens de twaalfde statutaire vergadering gaf voorzitter J. Luysaert een overzicht van de activiteiten tijdens het voorbije werkjaar (zie hierna).

In zijn financieel verslag wees penningmeester G. Schaeck erop dat de financiële toestand nog altijd gezond is gebleven zodat het lidgeld ook voor 1982 op 300 fr. kon worden behouden. Toch is enige waakzaamheid vanwege het bestuur geboden om niet in de rode cijfers te geraken. Een aanwezig lid stelde voor een steuncomité op te richten om de kas ook in het volgende werkjaar gezond te kunnen houden. Deze suggestie wordt door het bestuur onderzocht.

Dit was dan ook het laatste financieel verslag van secretaris-penningmeester G. Schaeck. Reeds vroeger had G. Schaeck het bestuur verzocht uit zijn functie als secretaris te worden ontheven. Nu vroeg hij ook de kas te mogen overdragen aan een ander bestuurslid. Van bij de stichting in 1969 heeft onze secretaris-penningmeester samen met zijn vrouw Flora onze vereniging op gezonde financiële wegen geleid.

Als secretaris heeft hij jarenlang ons tijdschrift niet alleen verstuurd, maar de eerste jaren van ons bestaan ook gezorgd voor het typen en afdrucken van het toen nog bescheiden blad.

Duizenden uitnodigingen werden door hem geschreven en vele uurtjes werden optellingen en aftrekkingen gemaakt om het beheer van onze vereniging gezond te laten verlopen.

Het vele werk, de vele beslommingen en zorgen die zijn politieke loopbaan in Nevele meebrengen, hebben onze secretaris-penningmeester ertoe gedwongen ontslag te geven, maar de heer G. Schaeck blijft lid van het bestuur.

We danken langs deze weg nog eens heel bijzonder Guido voor het vele werk dat hij van 1969 tot eind 1981 voor onze heemkundige kring heeft verzet.

Bestuurslid P. D'Hoker nam de taak van secretaris op zich en de heer A. Bollaert bekommert zich nu om de financiële toestand.

Tijdens de bestuursverkiezing werden volgende ontslagnemende bestuursleden in hun mandaat bevestigd :

Armand Bauwens, Daniël D'Hooge en Jan Luyssaert.

Bestuurslid Lucien De Roo had de wens uitgedrukt niet meer te worden herkozen. In zijn plaats werd mevr. De Vos uit Aalter met handgeklap in het bestuur opgenomen.

Hoewel mevrouw De Vos in Aalter woont zal zij die Nevelse gemeenten die nu deel uitmaken van Aalter onder haar hoede nemen.

Na dit statutair gedeelte ging voorzitter J. Luyssaert over tot de uitreiking van de *Nevelse Huwier* aan drie verdienstelijke heemkundigen.

Naar aanleiding van de tiende verjaardag van de heemkundige kring werd op 27 januari 1980 de *Orde van de Nevelse Huwier* ingesteld. Deze *Nevelse Huwier* is niets anders dan een oude benaming van een peersoort uit Nevele. Op die 27 januari 1980 werd deze orde voor de eerste keer toegekend aan de stichters van onze vereniging met name : Jan Luyssaert, Guido Schaeck, Johan Taeldeman, prof. dr. R. Tavernier en Jos Van de Velde.

Het was van meetaf aan de bedoeling om met deze *orde* verdienstelijke heemkundigen of historici uit ons werkgebied te huldigen.

Op een van onze bestuursvergaderingen besloot het bestuur unaniem in 1982 de orde toe te kennen aan de heer Luc Stockman uit Aalter. Het hoogtepunt van zijn historische loopbaan is zijn *Geschiedenis van Aalter*. Naast zijn dagtaak als ambtenaar schreef de heer Stockman bijna 7 jaar aan dit werk. Maar het bleef hier niet bij. Reeds enkele malen mochten we de heer Stockman uitnodigen om voor onze vereniging een voordracht te houden. De laatste keer was het in 1980 met een lezing over „*De Vroegste Geschiedenis van Aalter en Poeke*”. Waaruit meteen blijkt dat de laureaat het niet laat bij dit lijvig werk over Aalter. Omwille van deze uitzonderlijke verdiensten, wordt de heer Stockman *Prins in de orde van de Nevelse Huwier*.

De tweede nieuwe prins in de *Orde van de Nevelse Huwier* werd onze ondervoorzitter Jozef Van de Castele.

In 1976 werd de heer Jozef Van de Castele, enkele maanden na zijn pensionering, in het bestuur opgenomen als ondervoorzitter. We waren toen heel blij een ouder iemand als hulp te krijgen en vaak hebben we mogen putten uit zijn ervaring, mensenkennis, wijsheid, energie en onvermoeibaarheid.

Wat het bestuur er vooral toe bewogen heeft deze *Nevelse Huwier* aan de heer Van de Castele toe te kennen is het feit dat hij met de regelmaat van een klok in ons tijdschrift degelijke heemkundige en/of geschiedkundige artikelen publiceert. Wat vooral te waarderen valt in de artikelen en publicaties van de heer Van de Castele is de grondigheid waarmee ze uitgediept zijn. Er verschijnt geen tekst van hem tenzij hij er van overtuigd is dat alle bronnen werden aangeboord. Aan de hand van zijn publicaties moet het mogelijk zijn een volledig beeld te schetsen van het Nevele uit de 19e eeuw. In ons tijdschrift alleen reeds schreef hij van 1973 tot nu niet minder dan achttien artikelen van grotere omvang. Vooral omwille van deze publicaties maar ook omwille van de voordrachten en de actieve medewerking in het bestuur wordt de heer Van de Castele *Prins in de orde van de Nevelse Huwier*.

Als derde nieuwe prins ontving ons bestuurslid A. Janssens de *Orde van de Nevelse Huwier*. Dient het eigenlijk nog geschreven te worden dat wij A. Janssens huldigden omwille van zijn heemkundige verdiensten. Het zou ons te ver brengen hier al zijn heemkundige verdiensten op een rij te zeggen. We beperken ons tot de heemkundige hoogtepunten uit de loopbaan van de heer A. Janssens.

Enkele maanden na de stichting van de heemkundige kring werd hij lid van het bestuur en hij is het op vandaag nog altijd. In 1977 ontving hij van het gouvbestuur van de heemkundige kringen in Oost-Vlaanderen de *Reinaert-prijs*.

Naar aanleiding daarvan bracht onze vereniging een *huldenummer A. Janssens* van de pers. In dat huldenummer hebben we een poging gedaan om de vele verdiensten van A. Janssens samen te vatten. Reeds meer dan dertig jaar schrijft hij in allerlei heemkundige tijdschriften vooral korte bijdragen over Nevele en Nevelse toestanden. Deze bijdragen zijn van onschatbare waarde voor de geschiedschrijving van Nevele. In ons tijdschrift alleen telden we vanaf de eerste jaargang tot nu vierenveertig artikelen. Waar de artikelen van J. Van de Castele als het ware de grondstof van ons tijdschrift kunnen genoemd worden zijn de artikelen van de heer Janssens juist die ingrediënten die ons tijdschrift iets speciaals geven, datgene wat ons tijdschrift leesbaar maakt voor iedereen : zowel voor de geschoolde geschiedkundige als voor de geïnteresseerde volkmens, die graag op een eenvoudige manier verneemt hoe het er hier vroeger aan toe ging. Voor die laatste toon zorgt A. Janssens... en vooral omwille van die verdienste, maar ook voor de zoveel andere werd hij *Prins in de Orde van de Nevelse Huwier*.

Na deze huldigen konden de aanwezigen gezellig napraten bij een kopje koffie en Hansbeekse vlaaien gebakken door Mieke, de vrouw van ondergetekende.

J. L.

ACTIVITEITSVERSLAG 1981

1. *Zondag 1 februari 1981* : elfde statutaire vergadering in de parochiezaal van Merendree.
2. *Zondag 1 februari 1981* : lezing door de heer A. Ryserhove over „Sterke verhalen, heksen en heksenprocessen in Vlaanderen“, in de parochiezaal van Merendree.
3. *Zondag 15 maart 1981* : lezing met dia's door de heer M. Van der Straeten over „Heraldiek of Wapenkunde“, in de zaal „Reigersnest“ te Meigem.
4. *Zondag 26 april 1981* : lezing door de heer R. Ruys, over „Oud strafrecht in Vlaanderen“, in de eetzaal van het klooster te Hansbeke.
5. *Zondag 10 mei 1981* : heemkundige uitstap naar de Westhoek, met geleid bezoek aan de heemmusea van Izenberge.

6. *Zondag 7 en maandag 8 en zondag 14 juni 1981* : fototentoonstelling over „Nevelse gemeenten in oude prentkaarten” in samenwerking met en in het heemmuseum „Rietgaverstede” te Nevele.
7. *Zondag 5 juli 1981* : wandeling naar de H. Bloedprocessie te Meigem.
8. *Zondag 23 augustus 1981* : ontvangst van de heemkundige kring uit Aalter met bezoek aan het museum „Rietgaverstede” te Nevele en een bezoek aan de herinneringen aan de meidagen 1940 in Meigem en Vinkt.
9. *Zondag 13 september 1981* : geleid bezoek door bestuurslid L. De Ruyck aan de historische kerk van Merendree.
10. *Zondag 18 oktober 1981* : wandeling naar de „Noordhoutse Teerling” onder leiding van de bestuursleden M. Michiels en G. Schaeck.
11. *Zondag 15 november 1981* : lezing door André de Ké, over „De Boerenkrijg” in de gemeentenzaal van Vosselare.
12. *Zondag 13 december 1981* : lezing door Dr. J. Decavele over „Reformatie in het Land van Nevele” in de eetzaal van het klooster te Hansbeke.
13. *Zondag 20 december 1981* : stalkaarsenwandeling in Hansbeke o.l.v. de heer R. Leenknecht.

Andere prestaties :

1. Tijdschrift : in 1981 verschenen vier nummers met in het totaal 240 bladzijden, in een oplage van 375 exemplaren.
2. Begin 1981 werkten de heren A. Janssens, J. Luyssaert en J. Van de Castele mee aan het radioprogramma van B.R.T. 1 „De Postillon” in een reeks over het Land van Nevele.
3. Onze vereniging heeft bij het Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen de gerestaureerde pastorie van Landegem ter bekroning voorgesteld.
Op 28 november mocht de heer J. Vandevelde, voorzitter van de kerkfabriek de oorkonde in ontvangst nemen in aanwezigheid van pastoor Van Gele uit Landegem en de Nevelse burgemeester A. Van Speybroeck.

4. In het ex-gemeentehuis van Merendree werd een aanvang genomen met het inrichten van het *Dokumentatiecentrum van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“*.
5. Bibliotheek : 32 heemkundige of geschiedkundige werken werden in de loop van 1981 verworven.

— *Zondag 7 maart 1982, lezing door prof. dr. W. Prevenier over : „Huwelijk en sociale mobiliteit in de 15e eeuw“.*
Vijfenveertig aanwezigen.

Tussen onze trouwe toehoorders bemerkten we ook enkele jongere mensen, ongetwijfeld studenten-bewonderaars van professor Prevenier. Vertrekkend van enkele voorbeelden uit de 15e eeuwse literatuur toonde de spreker aan hoe personen uit een lagere sociale stand door een geschikt huwelijk tot een betere stand konden opstijgen. Dit opstijgen verliep niet altijd gesmeerd en de overredingskracht van de minnaar was meestal niet het geschikte middel daartoe.

Dus moest er naar krachtiger middelen worden gegrepen. De vriendelijkste manier om een huwelijk af te dwingen was schaking van de geliefde, meestal tegen de zin van de ouders. Wanneer de geliefde prooi niet zo gewillig was durfden onze voorouders wel eens met enkele trawanten op rooftocht gaan : de geliefde (meestal rijke weduwe) werd dan hardhandig aangepakt en naar het huis van de minnaar gevoerd. Hoewel op verkrachting zware straffen stonden werd ook dit middel gebruikt om het meisje tot een huwelijk te overhalen. De aangerichte schade werd meestal in het huwelijk gerepareerd en de straf beperkte zich meestal tot een fikse geldboete waaruit de baljuw ook zijn profijt haalde.

Op een luchtige maar toch wetenschappelijke toon, kon de spreker ons inwijden in de huwelijksgeheimen uit de 15e eeuw.

J.L.

INHOUD

	Blz.
J. VAN DE CASTEELE, Een merkwaardig Nevels handschrift uit de eerste helft van de XVIe eeuw	3
J. VAN DE CASTEELE, Een hulde aan Herman Meganck, een bekend Jezuïet te Nevele geboren	16
L. NEYT, Twee verdwenen herbergen te Merendree	27
J. LUYSSAERT, Documentatiecentrum „Het Land van Nevele”. Aanwinsten 1981	45
J. LUYSSAERT, „Het Land van Nevele” 1981, jaargang XII (inhoudsanalyse)	48
VOOR U GELEZEN, Boekbespreking door L. De Ruyck	52
VERSLAGEN	54

